

**EVALUERING AV
NETTVERKSGUIDE
TELEMARK**

Av

Solveig Flermoen

og

Mari Torvik Heian

Arbeidsrapport nr 6

2008

TELEMARKSFORSKING-BØ

© Telemarksforsking-Bø 2008
Arbeidsrapport nr. 6
ISSN 0802-3662
Pris: kr. 180

Telemarksforsking-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarksforsking.no

FORORD

Evalueringen av Nettverksguide Telemark er gjennomført av Telemarksforsking-Bø på oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet. Oppdraget har vært todelt, der en del har dreid seg om å bistå i et utviklingsarbeid i tilknytning til prosjektet fra januar 2007 til prosjektslutt ved årsskiftet 2007/2008. Dette arbeidet har vært forankret i intensjonsavtaler mellom Sosial- og helsedirektoratet, KS og Røde Kors. Den andre delen av oppdraget har omfattet selve evalueringen av Nettverksguide-prosjektet.

Solveig Flermoen var prosjektleder fra prosjektet startet opp i januar 2007 og fram til Mari Torvik Heian tok over prosjektlederansvaret i august samme år. Flermoen har bistått i utviklingsdelen i prosjektet, som blant annet munnet ut i et statusnotat (Flermoen 2007). Både hun og Heian har stått for datainnsamlingen og skrevet evalueringsrapporten.

Vi vil rette en takk til Nina Sømmer Andresen som har vært vår kontaktperson i Sosial- og helsedirektoratet. En spesiell takk rettes til prosjektleder for Nettverksguide Telemark, Synne Blomquist, som har bidratt med nyttig informasjon og konstruktive kommentarer underveis i arbeidet. Takk også til Arnfinn Dahl og Yngve Holmern, som har sittet i faggruppen i utviklingsarbeidet. Til slutt vil vi takke Nettverksguide-koordinatorene som har stilt til intervju og lagt til rette for gjennomføringen av deltakerintervjuene, og ikke minst Nettverksguide-deltakerne og frivillige som har latt seg intervju.

Bø i Telemark, april 2008

Mari Torvik Heian
Prosjektleder

INNHALDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING	11
1.1	PROBLEMSTILLINGER	11
1.2	BAKGRUNN	11
1.3	FORMÅL	12
1.4	MÅLGRUPPE	13
1.5	DELTAKELSE OG AKTIVITETER	13
1.6	UTVIKLINGSARBEID	14
2	METODE.....	15
2.1	OPPFØLGING AV UTVIKLINGSDELEN.....	15
2.2	EVALUERING AV NETTVERKSGUIDE TELEMARK - KVALITATIVE INTERVJUER	15
2.2.1	<i>Informanter fra Røde Kors</i>	<i>15</i>
2.2.2	<i>Deltakerundersøkelse</i>	<i>16</i>
2.2.3	<i>Representanter fra kommunen og offentlige institusjoner</i>	<i>17</i>
2.2.4	<i>Svakheter ved metoden</i>	<i>17</i>
3	PROSJEKTORGANISERING.....	19
3.1	SKIEN	20
3.2	PORSGRUNN	21
3.3	MIDT-TELEMARK	22
4	DELTAKELSE OG FRIVILLIGHET – HVORDAN HAR PROSJEKTET FUNGERT?.....	24
4.1	PROBLEMSTILLING	24
4.2	BEDRE RUSTET TIL Å MESTRE HVERDAGEN?.....	24
4.2.1	<i>En-til-en tiltakene</i>	<i>24</i>
4.2.2	<i>Fellesaktivitetene</i>	<i>25</i>
4.3	VERDIEN AV FRIVILLIGHET	26
4.4	OPPSUMMERING	27
5	SAMARBEIDSFORMER	28
5.1	PROBLEMSTILLING	28
5.2	KORT OM UTVIKLINGSARBEIDET	28
5.3	KOMMUNEMØTENE	29
5.4	DIALOGBASERT SAMARBEID	30
5.5	ERFARINGER FRA PROSJEKTVIRKSOMHETEN	32
5.5.1	<i>Samarbeid på øverste nivå.....</i>	<i>32</i>
5.5.2	<i>Samarbeid på mellomleder- og saksbehandlernivå.....</i>	<i>33</i>
5.6	KONKLUSJON	35
5.7	OPPSUMMERING	35

6	AKTØRENE VURDERINGER	37
6.1	LEDERE PÅ ULIKE NIVÅ I RØDE KORS	37
6.1.1	Målgruppen/deltakerne	37
6.1.2	Aktiviteter	38
6.1.3	Samarbeid	38
6.1.4	Frivillige organisasjoners rolle.....	39
6.1.5	Utfordringer og strategier.....	40
6.2	KOORDINATORENE	41
6.2.1	Samarbeid	41
6.2.2	Utfordringer.....	42
6.3	DE FRIVILLIGE	44
6.3.1	Vurderinger av hvordan prosjektet har fungert	44
6.3.2	Hvorfor være frivillig?	46
6.3.3	Frivillig kontra offentlig.....	46
6.3.4	Overgang fra prosjekt til drift	47
6.4	DELTAKERNE.....	47
6.4.1	Om å ha egen frivillig.....	48
6.4.2	Om fellesaktivitetene	48
6.5	SAMARBEIDSPARTNERNE.....	48
6.5.1	Frivillig kontra offentlig.....	49
6.5.2	Samarbeid	50
6.6	LOKALFORENINGENE.....	52
6.6.1	Samarbeid	52
6.6.2	Fast drift.....	53
6.7	OPPSUMMERING.....	54
7	ERFARINGER FRA TOKKE	57
7.1	INNLEDNING	57
7.2	DATAMATERIALET.....	57
7.3	HENDELSFORLØPET.....	57
7.4	DRØFTING AV PROBLEMER	60
7.4.1	Organisatoriske faktorer.....	61
7.4.2	Faktorer på individnivå.....	62
7.5	KONKLUSJON.....	63
7.6	OPPSUMMERING.....	64
8	OPPSUMMERING – FRA PROSJEKTPERIODE TIL FAST DRIFT	66
8.1	MÅLSETTING OG PROBLEMSTILLINGER.....	66
8.2	ORGANISERING	66
8.3	VÅRE VURDERINGER.....	67
8.4	ERFARINGER OG AKTØRENE VURDERINGER	68
	LITTERATUR	70

SAMMENDRAG

Hovedprogrammet for Norges Røde Kors tilsier at organisasjonen bl.a. skal drive et aktivt besøks- og kontaktskapende arbeid rettet mot mennesker med spesielle behov. Sosial- og helsedirektoratet og Norges Røde Kors har inngått en intensjonsavtale (2005) med formål å etablere konkrete samarbeidsaktiviteter. Prosjektet Nettverksguide Telemark er satt i gang som et samarbeidsprosjekt i fem Telemarkskommuner (Skien, Porsgrunn, Bø, Sauherad og Nome) med formål å etablere nye nettverk for personer med psykiske lidelser, tidligere rusmisbruk eller som har sonet i fengsel. I tilknytning til Nettverksguide Telemark er det inngått avtale om et utviklingsprosjekt med formål å beskrive ”beste praksis” for samarbeid mellom offentlige instanser og frivillige organisasjoner. Prosjektet varte til utgangen av 2007, og Nettverksguide gikk da over til fast drift i de aktuelle kommunene.

Denne rapporten har til formål å evaluere prosjektet. Den viktigste datakilden er intervjuer med sentrale aktører som prosjektdeltakere, ansatte og frivillige i Røde Kors og ansatte i samarbeidsinstanser så som kommuner, DPS mv. I tillegg kommer skriftlig materiale i den grad det har vært tilgjengelig.

Den første problemstillingen vi skulle belyse var: *hvordan har prosjektet fungert i forhold til formålet, som er å gjøre deltakerne bedre rustet til å mestre hverdagen.* Intervjuene med både deltakere, frivillige og koordinatorene tilsier at Nettverksguide er en viktig del av hverdagen til mange av deltakerne. Prosjektet har gitt dem mulighet til å delta i sosiale sammenhenger, og de har fått muligheter til å bli kjent med nye aktiviteter i en trygg sammenheng. Selv om dette indikerer at en del av deltakerne har fått noe mer innhold i hverdagen sin, er det ikke ensbetydende med at de er blitt bedre rustet til å mestre hverdagen. For enkelte deltakere har det, særlig til å begynne med, vært avgjørende å ha én fast person å forholde seg til. Men en-til-en tiltak er en ordning som er både ressurskrevende og sårbar. Vi tilrår derfor at det blir lagt mindre vekt på denne aktivitetsformen, og at en finner fram til mer fleksible former ut fra den aktuelle situasjonen. Tilbakemeldingene tilsier at fellesaktivitetene betyr mye for både deltakere og frivillige. Disse aktivitetene bør videreføres og videreutvikles. Vi tar til orde for at fellesaktivitetene i større grad bør inkludere andre sosiale nettverk enn bare Nettverksguidedeltakere og -aktører, eksempelvis samarbeid med idrettslag og andre fritidsorganisasjoner.

Ytterligere ett spørsmål i forbindelse med hvordan prosjektet har fungert, er knyttet til frivillighet. For mange av deltakerne betyr det mye at innsatsen til de frivillige er ubetalt. Flere deltakere peker på at dette bidrar til større likeverdighet, og blant de frivillige blir det lagt vekt på at relasjonen i størst mulig grad skal være likeverdig. En vanlig begrunnelse for å være frivillig, er at de har tid, lyst og overskudd til å gjøre noe for andre. Koordinatorene har hatt en viktig funksjon overfor de frivillige, ikke minst i en-til-en tiltak. Vi kan vanskelig se at Nettverksguide blir videreført uten at Røde Kors har en ansatt som har ansvar for å ivareta oppfølging av frivillige. Men form og innhold i denne funksjonen bør

vurderes. Selv om noen av deltakerne kan bidra til å arrangere fellesaktiviteter, vil det være nødvendig med frivillige som tar hovedansvar for initiativ og gjennomføring. De frivillige skal representere stabilitet og forutsigbarhet. Videreføring av Nettverksguide er avhengig av at en lykkes med å rekruttere frivillige som evner å ta ansvar og sette grenser for egen rolle, samtidig som de viser respekt og medmenneskelighet.

I tilknytning til den første hovedproblemstillingen har vi fokusert på Tokke, hvor Nettverksguideprosjektet ble nedlagt etter mindre enn ett års drift. Erfaringene herfra kan sammenfattes i fire hovedpunkter som det bør tas hensyn til ved etablering av tilsvarende prosjekt i små kommuner:

- God forankring av prosjektet i lokallaget. For å redusere sårbarheten i små lokallag ved at folk trekker seg ut, foreslår vi samarbeid med lokallag i nabokommuner. Hvor omfattende samarbeidet skal være, og hvordan det skal organiseres, må vurderes ut fra de lokale forholdene.
- Lokalt samarbeid. Å etablere samarbeid med nabokommuner, kan medvirke til å redusere problemer knyttet til gjennomsiktede forhold i små kommuner. Slikt samarbeid kan bidra til at det blir lettere å ivareta taushetsplikten for frivillige, og at rekruttering av frivillige blir enklere. En ulempe vil være at avstandene kan bli store både for frivillige og deltakere. Dette må veies opp mot fordelene.
- Avklaring av målgrupper for prosjektet. Samarbeidspartnerne og prosjektkoordinator bør komme fram til en felles oppfatning om hvilke grupper prosjektet er rett mot.
- Situasjonen for koordinator. Det kan være uhensiktsmessig med svært liten stillingsandel for koordinator. Det vil være lettere å argumentere for større stillingsandel dersom flere kommuner samarbeider. Dessuten bør en se på hvilke andre aktiviteter koordinatorvirksomheten skal kombineres med, og hvordan helhetssituasjonen fortoner seg.

Den andre hovedproblemstillingen er følgende: *Hvordan bør en modell for samarbeid mellom offentlige instanser og Røde Kors være for å gjennomføre nettverksarbeid, først og fremst for de aktuelle målgruppene i Nettverksguideprosjektet? Modellen skal omfatte organisering på lokalt og sentralt nivå.*

Ut fra erfaringer fra både utviklingsarbeidet og prosjektperioden, foreslår vi en ”minimalistisk” samarbeidsmodell. Det innebærer få faste, formelle møteplasser mellom offentlig ansatte og Røde Kors. Men på ledernivå tilrår vi formalisering, slik at gjensidige forpliktelser og forventninger blir tydelig avklart gjennom kontrakt m.v. Til å ivareta kontakt nedover i samarbeidende organisasjoner, bør Røde Kors ha en ansatt kontaktperson som er godt synlig og lett tilgjengelig. Ut fra erfaringer i prosjektperioden og fra utviklingsarbeidet, tilrår vi at slikt samarbeid bør være sak til sak orientert. Vi legger med andre ord ikke opp til formelle møtesteder på mellomleder- og saksbehandlernivå. Selv om vår modell

innebærer liten grad av formalisering av møteplasser, legger vi til grunn at ad hoc preget dialog vil gi ansatte i kommunene økt innsikt i mulighetene som ligger i nettverksarbeid. Derfor er det grunn til å forvente at dialogen bidrar til å øke motivasjonen for samarbeid.

1 INNLEDNING

I dette første kapitlet beskriver vi problemstillingene som evalueringen tar sikte på å besvare. Vi går videre til å ta for oss hva som var bakgrunnen for og formålet med Nettverksguide Telemark. Deretter beskrives målgruppen som Nettverksguide retter seg mot. Avslutningsvis nevnes kort utviklingsarbeidet som er knyttet til Nettverksguideprosjektet.

Kapittel to er en redegjørelse for de metodiske tilnærmingene som evalueringen baserer seg på. Kapittel tre omhandler organiseringen av Nettverksguide, og korte beskrivelser av Nettverksguideprosjektene i de fem kommunene. I kapittel fire setter vi søkelys på hvordan prosjektet har fungert i praksis for målgruppen. Videre rettes fokus mot verdien av frivillighet. I kapittel fem belyses spørsmålet om hvordan samarbeid mellom det offentlige og frivillige organisasjoner bør organiseres. Kapittel seks, som er et rent empirikapittel, tar for seg de ulike aktørenes vurderinger av prosjektet. Den kortvarige prosjektperioden i Tokke framstilles i et eget kapittel (sju). Kapittel åtte oppsummerer hovedinnholdet i rapporten.

1.1 Problemstillinger

I tråd med at det er én målsetting knyttet til selve Nettverksguideprosjektet, og én målsetting knyttet til utviklingsarbeidet i prosjektet, har Telemarksforskning-Bøs oppdrag vært todelt. Den ene delen har omfattet at Telemarksforskning-Bø har bistått i forbindelse med utviklingsarbeidet. Den andre delen har omfattet selve evalueringen av prosjekt Nettverksguide Telemark. Det overordnede målet med evalueringen er å undersøke om Nettverksguideprosjektet evner å legge til rette for at målgruppene skal oppleve en mer aktiv og meningsfull hverdag. Dette ses i lys av samarbeidsrelasjonene på ulike nivå mellom offentlige instanser og Røde Kors.

Evalueringen søker i tråd med dette å belyse to hovedproblemstillinger:

- 1) Hvordan fungerer prosjektet i praksis, i forhold til formålet med prosjektet, som er å gjøre deltakerne bedre rustet til å mestre hverdagen?
- 2) Hvordan bør partnerskapssamarbeidet mellom de offentlige instansene og Røde Kors organiseres? Herunder belyses organisering på lokalt og overordnet nivå, og forholdet mellom nivåene.

1.2 Bakgrunn

Innenfor hovedprogrammet til Norges Røde Kors for perioden 2002-2005 heter det bl.a. at organisasjonen skal ha et aktivt besøks- og kontaktskapende arbeid for ensomme, syke, innsatte og andre med spesielle behov. Videre sies det at organisasjonen særlig skal bistå mennesker med behov for å etablere nye nettverk etter rusmiddelmissbruk, psykiatrisk behandling eller soning i fengsel. Med dette som bakgrunn ble det startet opp prosjekter rundt omkring i landet med ulike målgrupper og forskjellige organisasjonsmodeller. I Telemark

rettet en oppmerksomheten mot alle tre målgruppene, og dette var det første prosjektet som inkluderte alle tre gruppene.

I 2005 undertegnet Sosial- og helsedirektoratet og Norges Røde Kors en intensjonsavtale med formål å etablere konkrete samarbeidsaktiviteter. Samarbeidet skal omfatte aktiviteter på alle nivå i begge organisasjonene. I tilknytning til Nettverksguide Telemark ble det inngått en avtale mellom Sosial- og helsedirektoratet og Norges Røde Kors om et prosjekt med formål å beskrive "beste praksis" for samarbeid mellom offentlige instanser og frivillige organisasjoner.

Nettverksguide Telemark startet i januar 2004 med et forprosjekt som varte ut august dette året. I denne perioden ble det underskrevet samarbeidsavtaler med kommunene Skien, Porsgrunn, Sauherad, Bø og Nome. Hovedprosjektet startet 1. september 2004 med ansettelse av to koordinatorene, mens den tredje (Porsgrunn) var på plass fra 1. november samme år. I den innledende fasen fram til 2005, hvor en for fullt startet opp hovedprosjektet, var kontakt med kommunene og samarbeidspartnerne og verving av frivillige de sentrale oppgavene for koordinatorene¹. I løpet av 2005 var Røde Kors i dialog med flere Telemarkskommuner om oppstart av Nettverksguideprosjekt. Dette førte til avtale med Tokke kommune, og Nettverksguideprosjekt her ble forsøkt startet på begynnelsen av 2006. Prosjektet ble imidlertid avsluttet i løpet av året. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 7. Ved utgangen av 2007 var prosjektperioden over, og Nettverksguide er nå over i fast drift.

En grunn til at Telemark ble valgt som prosjektfylke, var blant annet erfaringene Telemark Røde Kors hadde med å drive Flyktningguide-prosjektet. Metodikken i Nettverksguide ligger tett opp til metodikken i Flyktningguide, som består i å "koble" frivillig og bruker i en-til-en tiltak, å bruke profesjonelle ansatte til å rekruttere og følge opp og veilede frivillige, samt å ha kontakt med kommunene. En annen årsak til at Telemark og de fem kommunene her ble valgt, var at en da ville få erfaringer fra både bykommuner og mindre kommuner.

1.3 Formål

Hovedmålsettingen for Nettverksguide Telemark er at prosjektet skal bidra til "å øke deltakernes sosiale kompetanse og bidra til å bygge opp nye rus- og kriminalitetsfrie, sosiale nettverk" (Prosjektplan Nettverksguide. Telemark Røde Kors – Norges Røde Kors). Gjennom å bruke frivillige til både individuelt tilrettelagte aktiviteter og til fellesaktiviteter, har prosjektet som mål å hjelpe deltakere til å unngå sosial isolasjon. Det er også et mål at aktivitetene som foregår i regi av prosjektet skal være tilpasset lokale forhold. Det innebærer blant annet at fellesaktivitetene er basert på deltakernes uttrykte behov og ønsker

¹Jf. S. Blomquist: Årsrapport Nettverksguide 2004

Prosjektet har hovedsakelig vært finansiert av Norges Røde Kors, gjennom tilskudd fra Sosial- og helsedirektoratet og av kommunene selv. Nettverksguide skal utgjøre et tillegg til offentlige tjenester innen rus, psykiatri og friomsorgen, og kommunene og fylkeskommunen er viktige samarbeidspartnere i prosjektet. Det er også etablert samarbeid med Mental Helse, Landsforbundet mot stoffmisbruk, Samtun AS, Sykehuset i Telemark (BUP-Skien og DPS-Skien) og Friomsorgen i Telemark.

1.4 Målgruppe

Nettverksguideprosjektet er et prosjekt med fokus på følgende tre grupper: Mennesker med psykiske lidelser, tidligere rusmisbrukere og tidligere fengselsinnsatte. Alle som ønsker å være deltaker i Nettverksguide, må ha en kontaktperson i en offentlig instans som koordinatoren kan forholde seg til, enten det er fra boteam, rusteam, primærkontakt fra arbeidstrening, en psykiatrisk sykepleier eller andre fagpersoner. Som regel er det denne personen som tar kontakt med Røde Kors for den aktuelle brukeren. Røde Kors Nettverksguide har ikke noen kontrollfunksjon overfor brukeren. Hvis det er behov, for eksempel at deltakeren slutter å møte til avtaler, tar koordinatoren kontakt med kontaktpersonen i kommunen hvis. I tråd med taushetsplikten gir ansatte i kommunene ikke opplysninger om enkelt deltakere til Nettverksguide. Men de kan opplyse og gi råd på generelt grunnlag.

1.5 Deltakelse og aktiviteter

Deltakerne kan velge om de vil ha avtale med en egen Nettverksguide (en-til-en tiltak), om de bare ønsker å delta på fellesaktiviteter eller om de ønsker begge deler. Noen en-til-en tiltak varer i ett til to år, mens andre bare har behov for slik kontakt i en periode, ved oppstart eller i en overgangsfase eller at de trenger støtte til å gjennomføre praktiske ting i hverdagen. Kontakt mellom frivillig og deltaker opprettes i noen tilfeller av koordinator, mens i andre tilfeller finner de fram til hverandre selv, for eksempel i forbindelse med fellesarrangementene.

For å inngå i en-til-en tiltak, må deltaker skrive under en standardavtale med prosjektet v/koordinator. I avtalen blir forventninger til deltaker konkretisert, så som å gi beskjed dersom en ikke kan møte opp til avtaler, at egne utgifter i forbindelse med samværet skal dekkes av deltaker, vise respekt for hverandres uttalte grenser for privatliv, at rusmidler av noe slag ikke skal inntas under samværet mv. Deltakere som kun er med på fellesaktiviteter, skriver ikke under noen avtale. Frivillige, enten på fellesaktiviteter og/eller med en-til-en tiltak, må også underskrive en standardavtale med prosjektet v/koordinator. På samme måte som for deltakere blir gjensidige forventninger konkretisert, samtidig som det trekkes grenser for rollen som den frivillige har overfor deltaker. Frivillige må også underskrive taushetserklæring og oppgi referanser.

1.6 Utviklingsarbeid

Intensjonsavtalene mellom Norges Røde Kors, Sosial- og helsedirektoratet og KS, sier også at det i tilknytning til Nettverksguideprosjektet skal gjennomføres et utviklingsarbeid. Avtalen med Sosial- og helsedirektoratet omfatter samarbeid for å styrke arbeidet for personer i målgruppen (tidligere innsatte i fengsel, tidligere rusmisbrukere og mennesker med psykiske lidelser etter institusjonsopphold). Avtalen med KS innebærer å legge til rette for at det kan bygges nettverk rundt disse sårbare gruppene, med den hensikt både å være forebyggende og styrke ettervernet for den enkelte. Røde Kors' oppgave innebærer å bygge opp et tilbud tilpasset lokalmiljøet, og KS skal bidra til at kommunene blir bevisst på og interessert i denne ressursen. I tillegg skal det utvikles en god modell for hvordan nettverksarbeid for målgruppene kan drives i samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 5.

2 METODE

Den metodiske tilnærmingen i evalueringen har vært kvalitativ, og hovedsakelig bestått av intervjuer med personer som på ulike måter er knyttet til prosjektet. I tillegg er evalueringen basert på gjennomgang av diverse rapporter fra Nettverksguide, samt noe deltakelse på møter og samlinger i regi av Nettverksguide. I dette kapitlet følger en nærmere beskrivelse av metoden.

2.1 Oppfølging av utviklingsdelen

I tråd med todelingen av oppdraget, har Telemarksforskning-Bø fulgt prosjektet fra februar 2007, og gitt ”utviklingsbistand” underveis. Det har omfattet deltakelse på møter, hovedsakelig i forbindelse med planleggingen av to ”stormøter” som skulle arrangeres med noen måneders mellomrom; det ene våren 2007 og det andre høsten 2007. På grunn av få påmeldte på vårens stormøte, ble det i stedet arrangert to mindre kommunemøter i oktober – ett i Midt-Telemark (Bø) og ett i Grenland (Skien). På disse møtene var vi til stede som observatører, og bidro i tillegg med et foredrag om utfordringer knyttet til samarbeid mellom de offentlige instanser og frivillige organisasjoner. Vi har også gjort intervjuer med de to som har sittet i faggruppen for utviklingsarbeidet i tillegg til prosjektleder, dvs. ass. fylkeslege i Telemark (som har representert Sh.dir) og leder av KS i Telemark, Buskerud og Vestfold. I et mer omfattende intervju med prosjektleder, har vi også fått hennes synspunkter på og tanker rundt utviklingsarbeidet.

2.2 Evaluering av Nettverksguide Telemark - kvalitative intervjuer

Evalueringen er, ut over den innsikten vi har fått ved å delta i utviklingsarbeidet og ved gjennomgang av relevante dokumenter, basert på kvalitative intervjuer med sentrale aktører fra Røde Kors som på ulike måter er knyttet til, eller involvert i Nettverksguide Telemark. Dette innebærer intervjuer med ansatte lokalt, på fylkesnivå og sentralt, frivillige og deltakere i Nettverksguideprosjektet. Videre er det gjort intervjuer med representanter fra kommunen og andre offentlige instanser som har vært knyttet til prosjektet.

2.2.1 Informanter fra Røde Kors

I Røde Kors har vi gjort intervjuer med:

- Leder for nettverksarbeidet i Norges Røde Kors
- Daglig leder ved Distriktskontoret i Telemark Røde Kors
- Prosjektleder i Nettverksguide Telemark/rådgiver for nettverksarbeidet i Norges Røde Kors
- De tre koordinatorene i Porsgrunn, Skien og Midt-Telemark
- To frivillige Nettverksguidere i hver kommune (bortsett fra Tokke), til sammen ti frivillige

- Deltakere i Nettverksguide, til sammen rundt 20 stykker

Intervjuene med leder for nettverksarbeidet, daglig leder i Telemark Røde Kors og prosjektleder for Nettverksguide Telemark hadde til hensikt å få oversikt over bakgrunnen for prosjektet, fange opp synspunkter på hvordan Nettverksguideprosjektet og utviklingsarbeidet (pilotprosjektet) har fungert i prosjektperioden, samt arbeidet med, og resultater av partnerskapsavtalene, og de utfordringer som gjør seg gjeldende i gjennomføringen og videreføringen av prosjektet.

Intervjuene med koordinatorene ga oss oversikt over hvordan Nettverksguide har fungert i praksis i de ulike kommunene. Disse intervjuene varte omtrent to timer, og favnet bredt tematisk. Intervjuene ga oss en generell oversikt over prosjektorganisering og innhold, samtidig som vi fikk inngående kjennskap til hvordan koordinatorene organiserer sin arbeidshverdag og hvilke oppfatninger de har av prosjektet.

Intervjuene med lokallederne ble gjort per telefon. Her ønsket vi å få innblikk i hvordan prosjektet oppfattes fra lokallagene, i hvilken grad de har vært involvert i prosjektet, og hvordan Nettverksguide vil innlemmes i den lokale organiseringen.

Vi har også intervjuet frivillige i Nettverksguide. Til sammen ble åtte frivillige intervjuet. Tema for disse intervjuene var:

- Informasjon om prosjektet og rekruttering
- Omfang og varighet
- Motivasjon for deltakelse
- Erfaringer med en-til-en tiltak
- Erfaringer med fellesarrangementer
- Opplæring og oppfølging

2.2.2 Deltakerundersøkelse

I utgangspunktet skulle deltakerundersøkelsen bestå av personlige intervjuer med deltakere som er i en-til-en tiltak med en frivillig og deltakere som kun deltar på fellesaktiviteter. Etter ønske fra en av koordinatorene, utarbeidet vi isteden spørreskjema som deltakerne selv kunne fylle ut. Årsaken til det, var en antakelse om at noen av deltakerne ville oppleve det som ubehagelig å være i en intervjusituasjon. Det ble derfor gjort avtale om at skjemaene skulle deles ut i forbindelse med en fellessamling for deltakere og frivillige i Porsgrunn og Skien. Vi var til stede på dette møtet og informerte om undersøkelsen og evalueringen før skjemaene ble delt ut. I Midt-Telemark gjorde vi som planlagt telefonintervju og noen personlige intervju med deltakerne enkeltvis. Disse intervjuene foregikk på den måten at vi stilte spørsmålene fra spørreskjemaet muntlig, og at vi fylte ut svarene for deltakeren.

Tema i de strukturerte intervjuene/spørreskjemaet var:

- Informasjon om prosjektet og rekruttering

- Varighet og omfang av deltakelsen
- Erfaringer med egen frivillig
- Erfaringer med fellesarrangementer
- Individuell plan
- Prosjektets betydning for den enkelte, forventninger, ønsker og behov

I noen av spørsmålene skulle det krysses av i angitte svarkategorier, men mange av spørsmålene var åpne, slik at en skulle skrive inn erfaringer og vurderinger med egne ord. Hensikten var ikke å kartlegge omfang eller på noen måte måle deltakernes aktivitet, men å få innblikk i hvilken betydning Nettverksguide Telemark har for deres hverdag og situasjon. Vi utformet også et tilsvarende spørreskjema tilpasset tidligere deltakere i Nettverksguide. Disse ble delt ut på Loftstua i Skien, der mange tidligere deltakere holder til på fritida. Tilbakemeldingene herfra har imidlertid vært få.

2.2.3 Representanter fra kommunen og offentlige institusjoner

Fra offentlige instanser har vi gjort telefonintervju med representanter fra helse- og sosialsektoren i kommunen, og andre samarbeidspartnere knyttet til psykiatri (DPS i Skien) og arbeidstrening (Keops i Porsgrunn). Til sammen ble 13 personer fra ulike administrative nivå i kommunen eller andre offentlige instanser intervjuet. Stikkord for disse intervjuene var:

- Samarbeid og partnerskap mellom kommune og frivillige organisasjoner
- Synspunkt på hvordan prosjektet fungerer
- Frivillige organisasjoners rolle
- Individuell plan

2.2.4 Svakheter ved metoden

Som beskrevet i avsnittene over, er evalueringen hovedsakelig basert på intervjuer. En svakhet ved all muntlig informasjon er at det som fortelles ofte er ufullstendig og selektivt, særlig dersom aktuelle hendelser ligger en del tilbake i tid. Dette erfarte vi spesielt i tilknytning til Tokke, hvor hendelsene ligger nesten et par år tilbake. En måte å imøtegå svakheter av denne typen, vil være å hente opplysninger fra flere kilder som kan ha supplerende informasjon. Skriftlig dokumentasjon, i den grad det er tilgjengelig, kan utgjøre et godt supplement. For prosjektet i Tokke var det ikke mulig å få tak i skriftlig materiale.

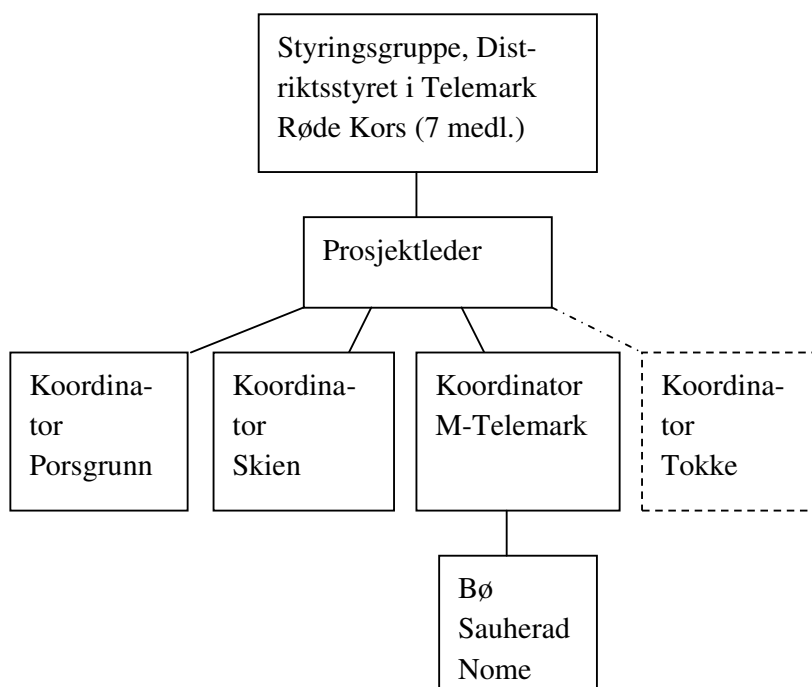
Som beskrevet i avsnitt 6.4 ble deltakerundersøkelsen i Skien og Porsgrunn gjennomført ved at deltakerne selv fylte ut spørreskjemaene, mens vi i Midt-Telemark gjennomførte personlige intervju, enten over telefon eller ansikt til ansikt. Vi erfarte naturlig nok at informasjonen fra de personlige intervjuene var mer utfyllende enn mange av svarene i de utfylte skjemaene. Til forskjell fra de utfylte skjemaene, har en i de personlige intervjuene en mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål, og be informantene om å utdype et utsagn osv.

Imidlertid vurderte vi den informasjonen vi fikk via de utfylte skjemaene, til å være tilstrekkelig til å danne oss et godt nok inntrykk av deltakernes vurderinger.

En annen svakhet ved deltakerundersøkelsen er at informantene i liten grad stiller seg kritisk til tilbudet. Det er grunn til å tro at de som måtte være misfornøyd med tilbudet, har sluttet å møte opp. Som beskrevet, gjorde vi et forsøk på å få synspunkter fra informanter som har sluttet i Nettverksguide, uten at vi lyktes med dette. Det kan med andre ord tenkes at vi hadde fått noe mer nyanserte svar fra deltakere, hvis vi hadde fått synspunkter fra flere som har avsluttet deltakelsen i Nettverksguide.

3 PROSJEKTORGANISERING

Figur 1 gir oversikt over hvordan prosjektet er organisert. Distriktsstyret i Telemark Røde Kors utgjør styringsgruppen i prosjektet. Daglig leder i Telemark Røde Kors har det overordnede ansvaret for prosjektet. Prosjektleder for Nettverksguide Telemark har ansvar for selve gjennomføringen og framdriften i prosjektet. Prosjektlederstillingen på 30 prosent er lønnet av Telemark Røde Kors, og hun har også 20 prosent stilling som rådgiver i Norges Røde Kors. Hun rapporterer hver fjerde måned til styringsgruppen, enten ved statusrapporter eller ved orientering på styrets ordinære møter.

Figur 1 Organisering Nettverksguide Telemark

Tre personer er ansatt av distriktskontoret for å være Nettverksguide-koordinatorene. Det er en koordinator for Nettverksguide i Porsgrunn, en i Skien og en som dekker de tre kommunene i Midt-Telemark. Sistnevnte holder til ved Frivillighetssentralen i Bø.

Opprinnelig var prosjektet organisert med en referansegruppe og arbeidsgruppe i tillegg til styringsgruppen. Referansegruppen skulle ha funksjon som faglig rådgiver og besto av en prosjektdeltaker, ulike fagpersoner og representanter fra Mental Helse Telemark og Landsforbundet mot stoffmisbruk. Etter ønske fra Sosial- og helsedirektoratet ble referansegruppen lagt ned i 2006. Årsaken var at det ble for krevende å forholde seg til så mange grup-

per når utviklingsarbeidet skulle starte. Deltakerne i referansegruppen har imidlertid fortsatt å fungere som ressurspersoner når det har vært behov for det.

Arbeidsgruppene, som skulle fungere som mellomledd i samarbeidet mellom koordinatorene og kommunene, er også lagt ned. Det skulle være en arbeidsgruppe for Skien og Porsgrunn og en for Midt-Telemark, og disse skulle bestå av representanter fra hver kommune, prosjektdeltakere, representanter for frivillige og fra andre lokale organisasjoner. Årsaken til at de ikke fungerte, var at oppslutningen på møtene, særlig fra kommunenes side, var liten. Begge arbeidsgruppene er derfor lagt ned. Beskrivelse av den opprinnelige organisasjonsmodellen er for øvrig gitt i statusnotat (Flermoen 2007).

Det er også verdt å nevne at det i 2007 har skjedd en omorganisering i Røde Kors' lokalforeninger. Fra å ha spesialavdelinger med ett styre og en økonomi for hver gruppe, har en nå gått over til å ha ett felles styre og felles økonomi, og der omsorgsaktivitetene er lagt under et utvalg for sosial og omsorgsaktiviteter. Etter prosjektperioden er også Nettverksguide organisert under dette utvalget.

I underkapitlene nedenfor gis en nærmere beskrivelse av organiseringen av Nettverksguide i de fem kommunene. Redegjørelse for perioden med Nettverksguide i Tokke kommer i et eget kapittel (sju).

3.1 Skien

Koordinator ble tilsatt i 50 prosent stilling da Nettverksguideprosjektet var i forfase høsten 2004. Hovedprosjektet startet januar 2005. Koordinator kombinerer arbeidet i Nettverksguide med økonomisk/administrativt arbeid (50 prosent) i Skien Røde Kors. Prosjektet har kontor i Humanitetens Hus i sentrum av Skien.

I løpet av prosjektperioden er det etablert et aktivitetsmønster som består av følgende hoveddeler: Åpent hus en gang i uka på Lofststua, som er en møteplass i regi av Skien Røde Kors. Her drives kafévirksomhet, og i tillegg til sosialt samvær er det tilbud om diverse spill m.v. Dessuten har både prosjektdeltakere og frivillige tilbud om å delta på internasjonal kafé som avholdes en kveld i uka på Humanitetens Hus. Videre er det månedlige aktiviteter som varierer med årstiden. Det gjelder turer til for eksempel Jomfruland, Brekkeparken og andre lokale utfartsmål, kino- og teaterturer, bowlingkvelder m.v.

Antall aktive deltakere har ligget på ca 25 personer i 2007. En del av deltakerne er ustabile og går inn og ut av prosjektet. Det innebærer at til dels betydelig flere personer i kortere eller lengre tid har vært inntatt i prosjektet i løpet av året. Dette omfatter begge typer deltakere, dvs. både de som har "egen" frivillig og de som kun deltar i fellesarrangement. Antall deltakere med "egen" frivillig har vært relativt stabilt og har ligget på 10-11 "par" i løpet av 2007.

Antall frivillige i løpet av 2007 har ligget stabilt på 17-18 personer. Dette omfatter frivillige både med og uten "egen" deltaker.

3.2 Porsgrunn

Nettverksguide i Porsgrunn er lokalisert i Røde Kors-huset litt utenfor sentrum av byen. Koordinator holder daglig til her, og hun har vært ansatt i 70 % stilling fra prosjektet startet opp i Porsgrunn i 2004. 20 % av stillingen er knyttet til koordinering av frivillige ved LAR-senteret (Senter for legemiddelbasert behandling). Det kan også nevnes at hun selv har vært frivillig i Røde Kors gjennom flere år.

På intervjudtidspunktet var det 15 frivillige som var aktive i prosjektet, enten ved at de deltok på fellesaktiviteter, eller i en-til-en tiltak. Alderen på de frivillige varierer fra 25 år til over 60, men de fleste er mellom 40 og 50 år.

Rapporteringen fra Nettverksguideprosjektet andre tertial Porsgrunn viser at det på det tidspunktet (august 2007) var 15 aktive deltakere, hvorav seks var henvist fra rus, sju fra psykiatri og to var deltakere uten avtale med noen saksbehandler. Det var ingen deltakere som var henvist fra kriminalomsorgen.

I tillegg de individuelle en-til-en tiltakene, foregår det også er en rekke fellesaktiviteter i Nettverksguides regi. En gang i uka, hver mandag arrangerer Nettverksguide åpent hus, både for Nettverksguide og for de andre gruppene i Røde Kors-huset. Her møtes frivillige og deltakere fra besøkstjenesten, flyktningguide og redningskorpset, i tillegg til deltakere og frivillige fra Nettverksguide.

Nettverksguide har også månedlige arrangementer i form av fisketurer, hytteturer og bowling, kino, konserter osv. Disse aktivitetene er åpne for alle Nettverksguidedeltakerne, uavhengig om de har en-til-en tiltak eller ikke. Det er midler i prosjektet til slike aktiviteter, og etter ønske fra deltakerne selv, er det vanlig praksis at det er en egenandel på disse arrangementene.

Det har også vært etablert mer eller mindre selvgående grupper. For eksempel har det vært en egen turgruppe, som har gått tur hver søndag til fast klokkeslett. Fortsatt er det en del som møtes og går tur, selv om dette er en selvgående gruppe slik det var i oppstarten. I følge koordinatoren er en gjennomgående interesse blant mange av deltakerne det å holde seg i fysisk form og være ute i naturen, og særlig en av de frivillige har vært initiativtaker til fisketurer og andre turer. Det ble også etablert en kreativ gruppe, som tidligere møttes til faste tidspunkter utenom faste møter, mens de nå treffes i forbindelse med andre møter. Mange ønsker også å møtes på Røde Kors-huset for å spille spill, biljard og lignende. I de av gruppene som ikke har vært helt selvgående, har koordinator tilrettelagt slik at gruppene likevel kunne fungere.

Noen av deltakerne har også etter hvert fungert som Røde Kors-frivillige selv, for eksempel har en vært leksehjelper, en har vært driver av åpent hus, deltatt i humanitære forum, vært gjestebud i regi av Nettverksguide og andre aktiviteter i Røde Kors. Det ses på som viktig at deltakere på den måten har fått innpass på nye arenaer.

Den mest sentrale samarbeidspartneren i kommunen er rusteamet. Det gjenspeiler også at hovedtyngden av deltakerne i Nettverksguide som har vært rusmisbrukere. Dermed rekrutteres deltakere fra psykiatrien, både fra den kommunale psykiatritjenesten og fra DPS. De får ellers henvist brukere fra arbeidstrening, bo-team eller fra andre avdelinger i kommunen. Det er også forsøkt å få i gang et samarbeid med Borgerstadsklinikken, som er et behandlings- og kompetansesenter for rusrelatert problematikk, eid av Blå Kors. De har fått henvist en del brukere derfra, uten at det er opprettet noen form for formelt samarbeid. Nettverksguide har samarbeidsavtale med fengselet i både Skien og Kragerø, men kun tre brukere har vært henvist direkte fra Friomsorgen siden prosjektet startet opp.

Som allerede nevnt, har koordinator for Nettverksguide i Porsgrunn også 20 prosent stilling ved LAR-senteret (senter for legemiddelasistert behandling).² Stillingen innebærer å koordinere frivillige til å delta på og arrangere aktiviteter en dag i uken, ved senteret, samt et kveldstilbud omtrent en gang i måneden. LAR-brukere som er helt rusfrie, kan bli deltakere i de øvrige aktivitetene i Nettverksguide.

3.3 Midt-Telemark

Nettverksguide i Midt-Telemark startet opp samtidig som Skien og Porsgrunn, med en forfase i siste del av 2004 og med selve prosjektet fra januar 2005.

De tre Nettverksguide-kommunene i Midt-Telemark (Bø, Sauherad og Nome) har felles Nettverksguide-koordinator, med tilholdssted ved Frivillighetssentralen i Bø. Koordinator ble ansatt høsten 2004 i en 75 prosent stilling. Hun har ansvar for rekruttering av frivillige, koordinering av aktiviteter samt ansvar for kontakten og samarbeidet med kommunene og de offentlige institusjonene som henviser deltakere til prosjektet.

Det er ukentlige aktiviteter i alle tre kommunene. I Bø er Café Anno ved Frivillighetssentralen åpen hver tirsdag kveld og på Ulefoss i Nome arrangeres det åpen kafé, også det på tirsdagene. Her arrangeres det quiz-kvelder, matlaging, og ellers sosialt samvær. I Sauherad er det i samarbeid mellom Røde Kors og psykiatritjenesten i kommunen etablert et

² LAR-senteret er offentlig finansiert (av Sosial- og helsedirektoratet og kommunen), men Telemark og Porsgrunn Røde Kors var delaktige i planleggingsfasen før sentret ble opprettet. Brukere her har tilbud om metadon og subutex. Målet er å yte tilbud til den delen av LAR-brukerne som ønsker å bidra til egen rehabilitering i et samarbeid mellom prosjekt Morten (et tidligere arbeidstrening/aktiviseringsprosjekt), kommunen, Røde Kors og LAR-nett Telemark (interesseorganisasjon for LAR-brukere).

verksted. Dette verkstedet ble etablert i samarbeid mellom koordinatoren og lederen ved enhet for psykisk helse i Sauherad kommune. Verkstedet er et tilbud til deltakere fra alle tre kommunene.

I likhet med i Skien og Porsgrunn, har det også her vært mulig å delta på aktiviteter av litt større omfang en gang i måneden, slik som konserter, kinobesøk, tur til Jomfruland, fisketur og felles sommeravslutning. Noen av disse arrangementene har også foregått i samarbeid med andre grupper i Røde Kors, slik som sommeravslutningen i 2007 som ble arrangert i samarbeid med Flyktningguide, og en fisketur som ble arrangert i samarbeid med Lunde Jeger- og Fiskeforening.

Til sammen i de tre kommunene i Midt-Telemark var det (i følge rapporteringen for andre tertial 2007) 15 frivillige. Måltallene viser at åtte frivillige har falt fra i denne perioden. Antall aktive deltakere i Midt-Telemark er til sammen 77, hvorav 17 er henvist fra rus, 30 fra psykiatri og 30 er uten avtale. Heller ikke her er det noen deltakere som er henvist fra kriminalitetsomsorgen. På rapporteringstidspunktet (andre tertial i 2007) var det sju aktive en-til-en tiltak.

4 DELTAKELSE OG FRIVILLIGHET – HVORDAN HAR PROSJEKTET FUNGERT?

4.1 Problemstilling

I dette kapitlet skal vi ta for oss den første problemstillingen vi satte opp innledningsvis i rapporten. Den lyder som følger: *Hvordan fungerer prosjektet i praksis, i forhold til formålet, som er å gjøre deltakerne bedre rustet til å mestre hverdagen?*

I tråd med problemstillingen, vil vi her ta utgangspunkt i det empiriske materialet med særlig vekt på vurderinger av prosjektet fra deltakere, frivillige og koordinatorene, jf. kapittel 6. Vi begynner med å diskutere på hvilken måte prosjektet har lyktes med å gjøre deltakerne bedre rustet til å mestre hverdagen. Her drøftes også ulike justeringer som vil kunne være viktige i videreføringen av Nettverksguide. Underkapittel 4.3 omhandler frivilliges roller og hvilken betydning frivillig innsats har for personer som har behov for ekstra bistand i tilværelsen. Kapitlet avsluttes med en oppsummering.

4.2 Bedre rustet til å mestre hverdagen?

Hovedinntrykket fra intervjuene, både med deltakere og frivillige og koordinatorene er at Nettverksguide er en viktig del av mange personers hverdag. Prosjektet har gitt dem mulighet til å være deltakende i sosiale sammenhenger, og mange forteller at de har blitt interessert i nye aktiviteter. Betyr dette at Nettverksguide har bidratt til å gjøre dem bedre rustet til å mestre hverdagen? Dette spørsmålet vil vi diskutere ut ifra innholdet i Nettverksguide, dvs. en-til-en tiltakene og fellessamlingene.

4.2.1 En-til-en tiltakene

Fra sentralt hold og på distriktsnivå i Røde Kors er det, som beskrevet tidligere, ønskelig å legge mindre vekt på en-til-en tiltak enn det har vært gjort hittil. En av årsakene er at det er ressurskrevende å finne ”partnere” og å følge opp frivillige. I noen tilfeller kreves også tett kontakt med saksbehandler i kommunene, på dagtid. Dessuten ses fellesaktiviteter på som vel så viktige i forhold til å styrke deltakernes sosiale ferdigheter.

En annen grunn til ikke å legge for stor vekt på en-til-en tiltakene er, som leder for nettverksarbeidet i Røde Kors er inne på, at det er sårbart. Mange av deltakerne i prosjektet bruker tid på å bygge opp tillit og føle seg trygge på andre. Det betyr at deltakere risikerer å bli stående alene hvis den frivillige, som kanskje er eneste bindeledd til Nettverksguide, faller fra.

Imidlertid har det vist seg at noen av deltakerne trenger nettopp én fast person å forholde seg til, for å klare å delta i Nettverksguide og i andre sosiale sammenhenger. Særlig i de første fellesarrangementene er det ofte behov for deltaker å ha en bestemt person å forholde seg til. I intervjuene med deltakerne kommer det fram at det er mange som gruer seg til de første fellesarrangementene med Nettverksguide, men at de som regel føler seg tryggere etter hvert. En av koordinatorene forteller at det i noen slike tilfeller er gjort avtaler med deltaker og frivillig om en-til-en tiltak på en eller to fellesarrangementer, og bare i en overgangsfase til deltaker også føler seg trygg nok til å møte opp alene. Dette er eksempel på at det ikke alltid er nødvendig med langvarige avtaler om faste møtetidspunkt. I blant kan det være tilstrekkelig med mer kortvarige og fleksible løsninger.

En grunn til å gjøre en-til-en tiltakene mer fleksible, er også at det kan føles unaturlig å måtte inngå formell avtale om samvær. Et eksempel på det er deltakeren som ikke ønsker å inngå noen kontrakt, fordi det oppleves som en kunstig og ubekvem måte å være sammen på. Vedkommende ønsker å være tettere knyttet til én av de frivillige, uten at det er gjort noen formell avtale om det. Slike, mer uformelle bindinger basert på relasjoner som oppstår ”mer naturlig”, kan ha verdi i forhold til hvordan det oppleves å være deltaker. Blant annet kan det tenkes at dette kan ha betydning i forhold til opplevelsen av likeverdighet mellom deltaker og frivillig.

Det kan med andre ord være viktig å opprettholde en ordning med en-til-en tiltak, men i noe mer fleksible former enn det som har vært mest praktisert i prosjektperioden. En løsning kan være å bygge relasjoner til to eller tre faste frivillige, i stedet for kun én. For eksempel kan en ha en person som en frivillig som en liker å gå på kino med, en annen som en drar på fisketur med, og en tredje som en deltar på felles fotballtrening sammen med. Kanskje vil det for noen være hensiktsmessig å starte med én fast frivillig, og så etter hvert knytte kontakt med en eller to til. En annen løsning kan være at en eller to frivillige danner for eksempel tur- eller hobbygrupper der flere deltakere kan være med. Mer fleksible tiltak, med flere personer involvert, kan med andre ord være en løsning for å gi deltaker flere kanaler inn til Nettverksguide, og dermed flere ben å stå på. Dette vil også være mindre tidkrevende for de frivillige, og dempe eventuell ”belastning” det kan innebære å være eneste person deltaker har tillit til.

4.2.2 Fellesaktivitetene

En hovedmålsetting med prosjektet er at det skal fungere som en døråpner til andre sosiale arenaer. Nettverksguide er i seg selv en sosial arena der deltakere og frivillige blir kjent med hverandre. Likeledes kan fellesarrangementene, slik som kinobesøk og hytteturer, gi deltakerne erfaringer som de kan dra nytte av i sosiale sammenhenger senere. Noen av deltakerne har også vært med på andre aktiviteter i Røde Kors’ regi, og etter hvert selv blitt frivillige. En del av deltakerne som har en-til-en tiltak, deltar imidlertid ikke på fellesar-

rangeringer, og for noen er deltakelsen i Nettverksguide begrenset til å være sammen med sin frivillige.

Ett spørsmål er om en burde fokusert på mer utadrettede aktiviteter. En av de frivillige svarer at kontakten mellom deltaker og frivillig, og det de gjør sammen, fører til at deltaker blir trygg. I neste omgang kan denne tryggheten være et viktig fundament for å ha sosial kontakt senere. Ofte består samværet i å gå tur, på kafé eller i butikker med sin frivillige, noe som i liten grad kan sies å innebære, eller utvikle, følelse av tilhørighet til sosiale nettverk.

Det kan med andre ord tenkes at det kan være hensiktsmessig å legge opp til mer utadrettede aktiviteter. For eksempel vil det være nærliggende å få innpass i andre Røde Kors-aktiviteter. Når prosjektet går over til fast drift, er det også grunn til å tro at det blir bedre forutsetninger for å integrere Nettverksguide i de øvrige aktivitetene i Røde Kors. Videre vil det være hensiktsmessig å legge til rette for å få innpass i andre sosiale nettverk, slik som lokale lag og foreninger. Å få til et tettere samarbeid med andre frivillige organisasjoner, idrettslag og lignende kan være viktig i denne sammenhengen. En løsning kan være å rette seg mot ulike organisasjoner og lag i lokalsamfunnet for å rekruttere frivillige derfra. Riktignok viser evaluering av fritidstiltak for mennesker med psykiske lidelser at lokale kultur- og fritidsorganisasjoner var lite aktive i forhold til denne gruppen (Flermoen 2006).

4.3 Verdien av frivillighet

Nettverksguide er basert på, og prisgitt, frivilliges innsats. Både deltakerne selv, frivillige og koordinatorene forteller at frivillighet betyr mye for deltakerne. Til forskjell fra tiltak i offentlig regi og de kommunale støttekontaktene, er dette samvær som er ubetalt. For mange av deltakerne er det viktig at noen ønsker å være sammen med en, uten at det ligger noen økonomiske incentiver bak. Flere peker på at dette også bringer større likeverdighet med seg i relasjonen. Imidlertid kan det være andre forhold som kan være utfordrende i forhold til opprettholde likeverdighet mellom frivillig og deltaker.

Flere av de frivillige har gitt uttrykk for at de synes de selv føler seg vellykket, og at de derfor ønsker å gjøre noe for andre som ikke lykkes på samme måte. Dette er med andre ord personer med ekstra overskudd i hverdagen som ønsker å støtte noen som trenger det. Noen av de frivillige har gitt uttrykk for at dette i seg selv kan innebære et "skjevt" forhold mellom frivillig og deltaker. På den ene siden kan deltaker føle seg mindreverdige i forhold til den frivillige. På den andre siden kan det være fare for at den frivillige kan bli moraliserende i forhold til hvordan deltaker bør leve sitt liv.

I Nettverksguide har koordinators rolle vist seg å være viktig for forholdet mellom deltaker og frivillig. At en tredje person, som står utenfor relasjonen, kan klargjøre roller, ansvarslinjer og gripe inn ved behov, kan være med på å veie opp for eventuell ubalanse. Koordinators oppgave er å gi informasjon om hva frivillighet og deltakelse innebærer, og å avkla-

re forventninger. Når det gjelder å finne ut hvem som skal inngå en-til-en tiltak med hverandre, er det vesentlig å ta hensyn til interesser og personlighet, slik at det kan dannes grunnlag for at deltaker og frivillig kan utvikle et fellesskap. Det bør også legges vekt på at de to treffes og blir kjent med hverandre på en uformell måte. Hvis relasjonen skal være likeverdig, vil det med andre ord være viktig at det er en tredje person som stiller kriterier og krav til deltaker, og ikke at det er den frivilliges oppgave.

I forbindelse med fellesaktivitetene har det i prosjektperioden blitt lagt vekt på at det ikke er noe markert skille mellom frivilliges og deltakers oppgaver. For eksempel har det vært et mål at aktivitetene skal være styrt og organisert av deltakerne i like stor grad som av de frivillige. Riktignok vet vi fra intervjuene at mange er usikre i sosiale sammenhenger, men etter hvert som de har blitt kjent med flere, har de følt seg husvarme. Ansvar til å ta initiativ til, og å være med å arrangere aktiviteter kan derfor være noe som kommer gradvis.

På grunn av at mange deltakere er usikre, vil det være nødvendig med frivillige som tar ekstra ansvar for initiativ og gjennomføring av aktiviteter og gjøremål. De frivillige skal representere stabilitet og forutsigbarhet, som kan bidra til at deltakere føler seg trygge og opplever tilhørighet. Med andre ord er det nødvendig å rekruttere egnede frivillige som evner både å ta ansvar og sette grenser for sin rolle, og samtidig vise gjensidig respekt og medmenneskelighet overfor de som har behov for bistand.

4.4 Oppsummering

Hovedinntrykket som datamaterialet gir, er at prosjektet langt på vei oppfyller målsettingen om å gi et tilbud til målgruppen som kan være viktig i deres hverdag.

Vi ser det som hensiktsmessig å legge mindre vekt på en-til-en tiltakene og la fellessamlingene og -aktivitetene være hovedinnholdet. Det betyr ikke at en skal gå helt bort ifra individuelle tiltak, men at disse kan organiseres etter mer fleksible ordninger, mindre bruk av formelle kontrakter og i noen tilfeller med mer enn én frivillig. Vi vil også anbefale at både samværet med egen frivillig og fellesaktivitetene i noe større grad retter seg mot andre sosiale nettverk i tillegg til de interne Nettverksguideaktivitetene. Det kan for eksempel innebære å inngå tettere samarbeid med andre frivillige organisasjoner, slik som idrettslag og lignende.

Nettverksguide er basert på frivilliges innsats, noe som deltakerne opplever som verdifullt, særlig med tanke på opplevelsen av likeverdighet. Imidlertid kan det som frivillig være noen utfordringer knyttet til å opprettholde balansen mellom å ta ansvar og sette grenser, og å ha en helt likestilt relasjon. I denne sammenhengen ses koordinatorfunksjonen i Nettverksguide på som helt vesentlig. At en ansatt tar seg av den formelle delen som knyttes til deltakelse og frivillighet, kan virke frigjørende på forholdet mellom deltaker og frivillig, som igjen kan bety at det er bedre forutsetninger for å oppnå likeverdighet i forholdet.

5 SAMARBEIDSFORMER

5.1 Problemstilling

Hovedproblemstillingen i dette kapitlet er følgende: *Hvordan bør en modell for samarbeid mellom offentlige instanser og Røde Kors være for å gjennomføre nettverksarbeid, først og fremst for de aktuelle målgruppene i Nettverksguideprosjektet? Modellen skal omfatte organisering på lokalt og sentralt nivå.*

Vi begynner med å se på problemstillingen i lys av utviklingsarbeidet som også har vært en del av Nettverksguideprosjektet, jf. kapittel 1.6. Videre trekker vi på vårt empiriske materiale fra evalueringen av Nettverksguideprosjektet, jf. kapitlene seks og sju.

5.2 Kort om utviklingsarbeidet

I statusnotat pr. juni 2007 har vi redegjort for hvordan utviklingsarbeidet er lagt opp, og status sommeren 2007 (Flermoen 2007). Vi skal her rekapitulere hovedtrekkene i dette arbeidet.

Hovedmålsettingen for utviklingsarbeidet har vært å videreutvikle en modell for ”beste praksis” for samarbeid mellom offentlige instanser og frivillige organisasjoner, i første rekke Røde Kors, når det gjelder nettverksarbeid for målgruppen i prosjektet. Arbeidet har vært lagt opp som en prosess, og som arbeidsredskap ble det utarbeidet et prosesskart. I følge dette kartet var utgangspunktet for prosessarbeidet opplevde behov hos involverte aktører, både på individnivå og systemnivå. Disse behovene skulle utdypes gjennom klargjøring og konkretisering av hva de besto i. Videre skulle det settes søkelys på barrierer og muligheter ut fra ideer, erfaringer og informasjon fra aktørene i prosessen. Dette skulle være hovedtema i et såkalt stormøte som opprinnelig var planlagt våren 2007. Møtet skulle avsluttes med å oppsummere hva en hadde kommet fram til, og hva en skulle arbeide videre med. Dette skulle danne grunnlag for videre arbeid lokalt fram mot neste stormøte som var planlagt høsten 2007. Med andre ord skulle aktørene i mellomperioden på lokalt nivå fortsette prosessen med sikte på å komme fram til forslag til løsninger og nye arbeidsformer.

Det var nedsatt en faggruppe med representanter for de samarbeidende parter som hadde ansvar for utviklingsarbeidet. Fra Røde Kors deltok prosjektleder for Nettverksguide Telemark, Fylkesmannen i Telemark var representert gjennom assisterende fylkeslege og fra KS deltok regionleder for Telemark/Buskerud/Vestfold. Prosjektleder var sekretær og ”pådriver” for arbeidet i faggruppen. I tillegg deltok evaluator på de to møtene som gruppen hadde første halvdel av 2007. Disse møtene var rettet inn mot planlegging og forberedelse

av stormøtene, først og fremst det som var planlagt i løpet av våren. Situasjonen da statusnotatet ble skrevet, var at en hadde fått relativt få påmeldte, særlig fra kommunene. Det ble derfor besluttet å erstatte stormøtene med to kommunemøter i løpet av høsten, ett for Grenlandsområdet og ett for Midt-Telemark.

Utviklingsarbeidet tar utgangspunkt i partnerskapsbegrepet. Modeller for samarbeid mellom offentlige instanser og frivillige organisasjoner med basis i dette begrepet, utgjør et alternativ til tradisjonelle hierarkiske og/eller markedsbaserte samarbeidsformer. Vi legger til grunn at et partnerskap er et strukturert, forpliktende, gjensidig fordelaktig og dialogbasert frivillig samarbeid mellom organisasjoner fra forskjellige sektorer. Gjennom å kombinere sine ressurser og kompetanse arbeider de sammen for å utvikle (nye) sosiale aktiviteter (Hjære 2005). Grunntanken er med andre ord at deltakere med ulikt ståsted går inn på en felles arena, og derfra hankses med en oppgave i fellesskap. Det tilsier at et sentralt spørsmål i utviklingsarbeidet blir hvordan en kan etablere arenaer som ivaretar dialogen mellom involverte parter. Et annet vesentlig tema blir hvordan sentrale aktører kan stimuleres til å delta i en slik løpende utviklingsprosess som partnerskapsmodellen forutsetter.

5.3 Kommunemøtene

Som vi var inne på ovenfor, erstattet kommunemøtene de planlagte stormøtene. Møtene varte én dag, og hadde følgende to hovedtema: 1) Behov og erfaringer, 2) Fra ideer til handling. Møteformen varierte mellom innlegg fra ulike aktører som frivillige og prosjekt-deltakere, sentrale personer fra Røde Kors og evaluator. Det var lagt stor vekt på arbeid i grupper, som ble gjennomgått i plenum. Det første gruppearbeidet var rettet mot erfaringer med prosjektet i de enkelte kommunene, og alle møtedeltakerne fra samme kommune var i samme gruppe. En gikk så videre til idemyldring hvor gruppene var satt sammen på tvers av kommunene. Til slutt gikk en tilbake til kommunevise grupper for å drøfte seg fram til konkrete forslag til nye aktiviteter og samarbeidsformer.

Alt materialet som ble lagt fram etter gruppearbeidene, ble samlet av faggruppen. I etterkant av kommunemøtene skal faggruppen utarbeide en egen rapport fra de to møtene. Av tidsmessige årsaker vil ikke denne rapporten inngå i vårt datamateriale.

På samme måte som for stormøtene, ønsket en å favne vidt med hensyn til deltakere. Følgende ble invitert til de to møtene: Fra henholdsvis de tre Midt-Telemarkskommunene og de to Grenlandskommunene var politisk og administrativ ledelse, virksomhetsledere og saksbehandlere samt ledere og behandlere fra LAR-senter (Grenlandsmøtet) invitert. Fra andre institusjoner var Ledere og behandlere fra DPS, leder og behandlere fra Samtun AS (Midt-Telemark) og ledere og sosialkonsulenter fra Kriminalomsorg invitert. Fra Røde Kors ble ansatte ledere på sentralt nivå og fylkesnivå, tillitsvalgte, ansatte koordinatorene, brukere og frivillige invitert. Andre aktuelle frivillige organisasjoner som var invitert, var Mental Helse og Forbundet Mot Rusgift (FMR).

Det var i overkant av tjue påmeldte deltakere på hvert av møtene. Til sammen på de to møtene deltok fra øverste ledersjiktet i kommunene tre ordførere, én rådmann, to helse- og sosialsjefer og én enhetsleder. Det var imidlertid liten deltakelse fra mellomleder- og saksbehandlernivået, særlig fra Grenland. Fra DPS var det deltakere på begge møtene. Røde Kors var representert ved både frivillige, tillitsvalgte og ansatte. Fra andre frivillige organisasjoner var det deltakere fra Mental Helse på ett av kommunemøtene.

5.4 Dialogbasert samarbeid

Som vi var inne på innledningsvis i kapitlet, tar arbeidet innenfor Nettverksguideprosjektet utgangspunkt i partnerskapsbegrepet for å utvikle samarbeidsformer mellom kommunene og Røde Kors. Det essensielle for samarbeidsmodeller basert på partnerskapstenkning, er vektlegging på at dialog og jevnbyrdighet fører til gjensidig forsterkende effekter. På denne måten forsøker en å overvinne samhandlingsproblemer knyttet til hierarkiske og byråkratiske modeller som tradisjonelt har preget kommunale organisasjoner. Riktignok har kommunesektoren de siste tiårene gjennomført en rekke omorganiseringer med sikte på å oppnå mer helhetlige og fleksible organisasjonsformer som gir økt evne til omstilling og endring. Kommunene kjennetegnes likevel av byråkratiske trekk som at deltakerne er fast ansatt, har høy grad av formell kompetanse, har klart avgrensede ansvars- og myndighetsområder og at virksomheten skal utføres i samsvar med gjeldende lover, regler og normer for god profesjonsutøvelse. For frivillige organisasjoner som Røde Kors er derimot virksomheten basert på et bestemt verdigrunnlag som har stor betydning for aktivitetene i organisasjonen. Drivkraften for de frivillige ligger i stor grad i oppgavens art. I litteraturen (bl.a. Wollebæk, Selle og Lorentzen, 2000) blir det pekt på at aktiv deltakelse i frivillige organisasjoner, og spesielt i frivillig arbeid, har en sosial funksjon. Slik deltakelse utgjør en arena for tilhørighet og fellesskap, og det har en funksjon som formidler av normer og samfunnsansvar. På den måten kan en si at organisasjonsdeltakelse virker sosialt integrerende. Ut fra forståelsen som ligger til grunn for partnerskapsbegrepet, skal en med andre ord forsøke å etablere en arena for dialog mellom parter som er likeverdige, men har svært ulikt utgangspunkt. Kort sagt dreier det seg om dialog mellom parter som på den ene siden er styrt av altruisme og som utfører ulønnet arbeid på fritiden, og på den andre siden ansatte med formelle kvalifikasjoner som arbeider innenfor et lov- og regelverk.

Vi skal rette oppmerksomheten mot sider som er sentrale i samarbeid mellom frivillige organisasjoner og kommuner, og begynner med arenaer for dialog. Ut fra den opprinnelige modellen for utviklingsarbeidet, skulle de to planlagte stormøtene utgjøre sentrale arenaer for dialog. Som vi var inne på, ble disse møtene avlyst på grunn av få påmeldte fra kommunenes side, spesielt fra mellomleder- og saksbehandlernivå. Dette bekrefter at det er en betydelig utfordring å trekke mellomleder- og saksbehandlersjiktet inn på nye arenaer for samarbeid mellom kommunale instanser og frivillige organisasjoner. For å etablere samarbeidsrelasjoner mellom Røde Kors og kommuner i virksomhet relatert til ulike målgrupper,

må selvfølgelig kommunalt ledernivå involveres, og samarbeidet må formaliseres gjennom kontrakter m.v. Vi kommer forøvrig tilbake til organisering av samarbeidet på øverste nivå.

Til sammen på de to kommunemøtene deltok tre ordførere og én rådmann. Det er selvfølgelig positivt at representanter fra øverste ledernivå prioriterte å delta på kommunemøtene, noe som bidrar til å forankre samarbeidet på dette nivået. Men aktørene som i det daglige arbeidet har kontakt med målgruppene for Nettverksguideprosjekt, befinner seg nedover i organisasjonen. Det innebærer at kontakt på ledernivå ikke er tilstrekkelig for å etablere samarbeid videre nedover i organisasjonen. Redegjørelsen for utviklingsarbeidet viser at det er en utfordring å få til samarbeid på mellomledernivå, og ikke minst på saksbehandlernivå. Partnerskapstenkingen legger til grunn at partene samarbeider på like fot fordi de har ulik kunnskap og innsikt og derigjennom kan supplere og lære av hverandre. Ut fra den opprinnelige planleggingen, skulle stormøtene utgjøre arenaer for dialog mellom aktører med ulikt ståsted. Kommunemøtene fungerte som en modifisert variant, og det er vårt inntrykk at aktørene opplevde gruppearbeidene som formålstjenlige. Siden stormøtene ble erstattet av kommunemøter, har en antakelig gått glipp av dialogen som var tilsiktet skulle pågå i mellomperioden fram til det siste stormøtet. Men vi skal ikke se bort fra at høstmøtene kan ha bidratt til å sette i gang mer uformelle dialoger på kommunalt nivå. Eksempelvis viser vi til at en samarbeidspartner ga uttrykk for at møtet hadde bidratt til at han fikk økt innsikt i hvilken nytte vedkommendes avdeling kunne ha av Nettverksguideprosjektet. Det kan med andre ord være slik at selv om en ikke fikk en mellomperiode med en styrt dialog, *kan* høstmøtene ha bidratt til å sette i gang mer uformelle dialoger. Høstmøtene innebar i hvert fall at aktører fra både Røde Kors og kommunene kom sammen og fikk mulighet til å drøfte ulike sider ved tiltak for målgruppen, og kanskje kan det anspore til uformell dialog når en er tilbake i daglig arbeid. Vi vet at motivasjon for samarbeid kan bli større gjennom økt bevissthet om hvordan egne oppgaver henger sammen med andres oppgaver, og derigjennom gir positive effekter for egen brukergruppe eller egne brukere. Vi må konstatere at det er en utfordring for Røde Kors å få de ansatte ”i tale” på en slik måte at de ut fra egne, og egne klienters behov, ser det formålstjenlig å gå inn i samarbeid.

Samarbeid medfører kostnader ikke kun i form av tid til møter og samtaler, men også fordi det forutsetter etablering av felles forståelse, gjensidig tillit og felles språk (bl.a. Bergsgard m.fl. 2000, Schafft m.fl. 1999). Partnerskapsforståelsen legger vekt på betydningen av at parter med ulike forutsetninger gjennom dialog utvikler felles forståelse og gjensidig tillit. Kjennskap til, og forståelse for hverandres kultur, dvs. gjeldende normer og verdier, arbeidsmetoder og virkemidler vil være et godt grunnlag for samarbeid. På den andre siden blir det også vist til at samarbeid bidrar til å fremme gjensidig kunnskap, og utvikle nye former. Gjennom samhandling vil det utvikles felles oppfatninger om hvordan det er hensiktsmessig, effektivt eller fornuftig å organisere samarbeidet, utforme tiltak mv. Dette er oppfatninger som nærmest ubemerket glir inn og vil feste seg som naturlige og selvfølgelig måter å løse ulike oppgaver på. Etablering av slik felles forståelse betegnes i fagtermi-

nologien som institusjonalisering (blant mange andre; Flermoen 2001). Når det gjelder nettverksarbeid, vil slik institusjonalisering kunne medvirke til at arbeidsformer blir mindre personavhengig, og dermed blir en mindre sårbar i forhold til utskiftninger blant aktørene.

I drøftingen av samarbeidsformer relatert til utviklingsarbeidet, har kommunene vært i fokus. Årsaken til det er rett og slett at kommunene er den viktigste samarbeidspartneren. Argumentasjon og erfaringer kan imidlertid overføres direkte til andre offentlige instanser som Nettverksguide har samarbeidet med i prosjektperioden.

Ut fra erfaringene med utviklingsarbeidet, ligger det utfordringer knyttet til å etablere nye arenaer for dialog med aktører fra mellomleder- og saksbehandlernivå. Erfaringene indikerer at formalisering av møteplasser og samtaleprosesser i liten grad er formålstjenlig. Det tilsier en samarbeidsmodell som har få, faste formelle møteplasser mellom offentlig ansatte og Røde Kors. Videre kan det se ut som om uformelle, ad hoc pregede løsninger kan være hensiktsmessig. Dette går imidlertid på tvers av intensjonene i partnerskapstenkingen. Vi lar konklusjonene ligge foreløpig, og går over til erfaringer med samarbeid knyttet til virksomheten i prosjektperioden.

5.5 Erfaringer fra prosjektvirksomheten

5.5.1 Samarbeid på øverste nivå

Et av kjennetegnene ved partnerskap er at innhold og rammer er nedskrevet i en kontrakt som er utarbeidet og godkjent av partnerne. I kontrakten skal aktiviteter, oppgave- og ansvarsfordeling, prinsipper og spilleregler for samarbeidet være klart beskrevet. I undersøkelser av samarbeid mellom offentlige og frivillige organisasjoner basert på partnerskapstenking (bl.a. Hjære 2003, 2005), tas det til orde for at et godt avtalegrunnlag er en forutsetning for et vellykket samarbeid.

I prosjektperioden har Nettverksguide vært basert på formelle avtaler med de enkelte kommunene. I noen av kommunene har Nettverksguideprosjektet inngått i partnerskapsavtale mellom kommunen og Røde Kors. Dette er en overgripende avtale om forpliktende samarbeid på flere områder vedrørende innsats overfor sårbare og marginaliserte grupper. I de resterende kommunene har en hatt samarbeidsavtale mellom kommune og Røde Kors. Denne avtalen har kun omfattet Nettverksguideprosjektet, og er blitt videreført årlig. Fra Røde Kors har avtalepartner vært Telemark Røde Kors, og i de fleste kommunene har lokalforeningene ikke vært involvert. Det er prosjektleder for Nettverksguide som har sørget for det praktiske arbeidet fra Røde Kors' side.

Som nevnt har en i forbindelse med Nettverksguide hatt to varianter av kontrakter, én som gikk spesifikt på Nettverksguideprosjektet, eller at samarbeidet inngikk i en mer omfattende (partnerskaps)avtale. Uansett form er det viktig at kontrakt vedrørende Nettverksguide-

arbeidet klart definerer elementer som formål, oppgaver, hva partene skal bidra med, også økonomisk og avtaleperiode. Vi ser fordeler og ulemper ved begge kontraktsformene. Eksempelvis at spesifikke kontrakter kan gi god oversikt over det enkelte samarbeidsprosjektet, men at det kan være arbeidsbesparende med partnerskapsavtaler. Vi har ikke grunnlag for å si at den ene typen er å foretrekke framfor den andre. Det essensielle er at samarbeidet har et formelt grunnlag som gir forankring på ledernivå i både kommune og Røde Kors. Det er rimelig å forvente at deltakelse fra ledersjiktet i denne prosessen medvirker til å forankre nettverksguidearbeidet i partenes organisasjoner, og derved bidrar til at ledelsen utvikler et eieforhold til virksomheten. Det medvirker til å sikre legitimitet og oppslutning for virksomheten.

Det framgår av datamaterialet at Nettverksguideprosjektet så å si ikke har hatt forankring i lokallagene i kommunene. I ”daglig drift” i prosjektperioden har ikke det medført vanskeligheter siden koordinatorene har tatt seg av nødvendige oppgaver, eksempelvis i forbindelse med fellesaktiviteter og rekruttering av frivillige. Det er grunn til å anta at dersom lokalforeningene fra første stund hadde vært trukket inn og fått ansvar, ville overgangen til fast drift glidd lettere. Da ville en fått en prosess hvor lokallagenes ansvar ville økt naturlig. På det tidspunktet datainnsamlingen ble utført (høsten 2007), var en imidlertid i gang med å involvere lokallagene med sikte på videreføring til fast drift i alle prosjektkommunene. Etter vår vurdering må lokallaget v/styret i den enkelte kommunen være en av avtalepartnerne når prosjektet går over til fast drift. Siden det er begrenset hvor mye ansvar og administrativt arbeid som kan tillegges lokallagene, spesielt i små kommuner, må kontrakten i tillegg ha distriktsstyret som partner.

5.5.2 Samarbeid på mellomleder- og saksbehandlernivå

I prosjektperioden har samarbeid med kommunal ledelse, først og fremst i forbindelse med kontraktsarbeid, vært ivaretatt av prosjektleder. Samarbeid med mellomledere og saksbehandlere har vært en av oppgavene til koordinator. Fra 2008 er prosjektleder ute av bildet, og det samme er koordinatorene formelt sett. Dette krever at det blir tatt nye organisatoriske ”grep”, noe en var i gang med da datainnsamlingen ble gjennomført (høsten 2007).

Av datamaterialet går det fram at koordinatorene i løpet av hele prosjektperioden har lagt stor vekt på å få til hensiktsmessig samarbeid med både mellomledere og aktuelle saksbehandlere. Vi kan vel si at det etter hvert har utviklet seg et sak til sak samarbeid med aktuelle saksbehandlere. For å ivareta samarbeid med eksterne aktører, forsøkte en i utgangspunktet å etablere arbeidsgrupper som samarbeidet skulle kanaliseres igjennom. Ut fra våre opplysninger var koordinatorene iherdige i sine forsøk på å få kommuneansatte til å delta, men det lyktes ikke. Kort sagt kan vi si at ut fra erfaring fra både prosjektarbeidet og utviklingsarbeidet, er det en utfordring å få mellomleder- og saksbehandlernivået ”på banen” i forhold til Nettverksguide.

Ut fra faglitteraturen kan vi skille mellom samarbeid basert på partnerskap og på nettverk (bl.a. Hjære 2005). Nettverksbasert samarbeid bygger på kjennskap og relasjoner som allerede eksisterer. Samarbeidet oppstår fordi en kjenner til hverandres egenskaper. Samhandlingen mellom partene er kjennetegnet av tillit og troverdighet. I en viss utstrekning er det uformelt og ustrukturert. Dette til forskjell fra partnerskapsbasert samarbeid som har stor grad av strukturering og formalisering, noe som eksempelvis kommer til uttrykk ved at rammene og innholdet for partnerskapet nedfelles i en avtale. På spørsmål om hvordan samarbeidet mellom Nettverksguide på den ene siden, og mellomledere og saksbehandlere på den andre siden, kan videreføres når Nettverksguide går over til fast drift, vil det etter vår vurdering være hensiktsmessig å bygge videre på samarbeidet som har utviklet seg i prosjektperioden. Vi har sett at samarbeidsformen som etter hvert fungerte i denne perioden, var kontakt ved behov mellom koordinator og kontaktperson relatert til konkrete deltakere. Med andre ord liten grad av formalisering av møteplasser, men videre utvikling av ad hoc preget dialog. Det er grunn til å forvente at slik sak til sak kontakt gir ansatte økt innsikt i mulighetene som ligger i Nettverksguide, og på den måten bidrar til økt motivasjon for samarbeid. En styrke ved slikt nettverksbasert samarbeid er fleksibilitet. Graden og formen på kontakten kan varieres og tilpasses alt etter behov. En svakhet er imidlertid at samarbeidet er svært personavhengig, og dermed blir det sårbart.

I prosjektperioden var det koordinatorene som ivaretok kontakten med saksbehandlerne og mellomlederne, i den utstrekning det var kontakt. Ut fra opplysningene vi fikk senhøstes (2007), tok en sikte på å beholde koordinatorene i en overgangsfase. Etter vår vurdering er det nødvendig at Røde Kors fortsatt har en ansatt knyttet til nettverksguidearbeidet. Funk-sjonen må vurderes, bl.a. ut fra hvor mye arbeid og ansvar Røde Kors med rimelighet kan forvente av sine frivillige. Hvilke oppgaver som kan overlates til frivillige, vil bl.a. være avhengig av egenskaper og kvalifikasjoner hos de frivillige som står til rådighet. Det er rimelig å anta at her vil det være betydelige variasjoner mellom kommuner, bl.a. ut fra størrelse. Vi vil peke på noen oppgaver som en ansatt bør ta seg av: For det første bør det være en ansatt som har ansvar for sekretærarbeid i forbindelse med kontraktsarbeid, og som derved har en pådriverfunksjon i dette arbeidet. Men ansvaret ligger hos lokalstyret. For det andre bør ansatt ha ansvar for kontakt med mellomleder- og saksbehandlersjiktet. Denne personen må være lett tilgjengelig, og vedkommende må være ”godt synlig”. Med andre ord må det ikke være tvil om hvem kommuneansatte skal henvende seg til, eller hvor de får tak i vedkommende. Når det gjelder den tredje oppgaven, som er relatert til frivillige, kan det være en avveining hvor mye som kan overlates til frivillige. Oppgaver som rekruttering, opplæring og oppfølging, kan i noen grad involvere frivillige, selv om en ansatt må ha et overordnet ansvar. Også når det gjelder den fjerde oppgaven, som er ansvar for fellesaktiviteter, bør frivillige involveres. Dette bør være et samarbeid mellom frivillige og deltakere.

Kort sagt går vi inn for å beholde en lønnet person, men vedkommende bør avlastes i forhold til oppgavene koordinatorene hadde i prosjektperioden. Hvor stor stillingsandel en går

inn for, vil være avhengig bl.a. av kommunestørrelse. Det kan vurderes om stillingen skal kombineres med tilsvarende funksjon i nabokommuner, med annet arbeid lokalt i Røde Kors, for eksempel knyttet til flyktingguide, besøkstjeneste eller annen omsorgsrelatert virksomhet.

5.6 Konklusjon

Ut fra drøftinger av erfaringer fra utviklingsarbeidet og prosjektvirksomheten, vil vi foreslå en ”minimalistisk” samarbeidsmodell. I det ligger det at det bør være få faste, formelle møteplasser mellom offentlig ansatte og ansatte i Røde Kors. Dette bryter med intensjonene i partnerskapstenkingen. På ledernivå går vi imidlertid inn for formalisering gjennom skriftlige avtaler. Avtalepartner fra Røde Kors må være lokallaget v/styret sammen med distriktsstyret. Hovedbegrunnelsen er hensynet til hvor mye ansvar og arbeid lokallagene skal ta på seg. I den daglige virksomheten er det prosjektdeltakernes kontaktpersoner som har vært samarbeidspartnere. Dette samarbeidet har utspring i behov hos konkrete deltakere, og kan dermed karakteriseres som ad hoc preget. Når vi ikke går inn for å formalisere møteplasser, er det ut fra erfaringene fra prosjektperioden. Vi har sett at til tross for iherdige forsøk fra koordinatorenes side, lyktes en ikke i noen av prosjektene med å få arbeidsgruppene til å fungere. Det var også vanskelig å få aktører fra kommunene til å delta på det planlagte stormøtet og begge kommunemøtene. Videre har vi sett at samarbeidsformen som fungerte i prosjektperioden, var kontakt ved behov mellom koordinator og kontaktperson relatert til konkrete deltakere. Fordelen ved slikt uformelt samarbeid er at det er fleksibelt, og kan dermed tilpasses etter hvert som behovene endres. En ulempe er at samarbeidet er personavhengig, og dermed sårbart. Vi legger opp til liten grad av formalisering. Det er grunn til å forvente at ad hoc preget dialog gir ansatte i kommunene økt innsikt i mulighetene som ligger i nettverksarbeidet, og på den måten bidrar til økt motivasjon for samarbeid.

Vi har også tatt til orde for at Røde Kors må ha en ansatt knyttet til nettverksvirksomheten. I noen grad kan oppgaver som koordinatorene ivaretok i prosjektperioden, overføres til frivillige. Men det må vurderes hvor mye ansvar en kan forvente at frivillige tar på seg, og dette må avveies i det enkelte lokallaget. Uansett må det være en lønnet person som har overordnet ansvar.

5.7 Oppsummering

I dette kapitlet har vi satt søkelys på hvordan samarbeid mellom Røde Kors og offentlige instanser kan organiseres. Vi har tatt utgangspunkt både i utviklingsarbeidet som var del av Nettverksguideprosjektet, og erfaringer fra prosjektvirksomheten. Partnerskapsbegrepet ligger til grunn for organiseringen av Nettverksguideprosjektet. Ut fra dette begrepet forsøker en å overkomme det tradisjonelle hierarkiet og byråkratiet som ofte har vært en hemsko i samarbeidsrelasjoner mellom offentlig og frivillig virksomhet. Gjennom å legge

vekt på dialog, likeverdighet og synergieffekter av samarbeid, søker en å redusere hindringer for samarbeid som tradisjonelle samhandlingsformer gjerne har medført.

Hovedtrekkene ved modellen vi går inn for er følgende: Formalisering på ledernivå slik at gjensidige forpliktelser og forventninger blir tydelig avklart gjennom kontrakt m.v. Til å ivareta kontakt nedover i organisasjonen bør Røde Kors ha en ansatt kontaktperson som er godt synlig og lett tilgjengelig. Ut fra erfaringer i prosjektperioden og fra utviklingsarbeidet, tilrår vi at slikt samarbeid bør være sak til sak orientert. Vi legger med andre ord ikke opp til formelle møtesteder på mellomleder- og saksbehandlernivå. Selv om vår modell innebærer liten grad av formalisering av møteplasser, legger vi til grunn at ad hoc preget dialog vil gi offentlig ansatte økt innsikt i mulighetene som ligger i nettverksarbeid. Derfor er det grunn til å forvente at dialogen bidrar til å øke motivasjonen for samarbeid.

6 AKTØRENE VURDERINGER

6.1 Ledere på ulike nivå i Røde Kors

Dette avsnittet tar utgangspunkt i intervjuene med leder for Nettverksguide i Norges Røde Kors, daglig leder i Telemark Røde Kors og prosjektleder for Nettverksguide Telemark. Her tar vi for oss vurderinger av målgruppen og aktivitetene, vurderinger av samarbeid og tanker rundt frivillige organisasjoners rolle. Dette sammenfattes i det som de tre informantene trekker fram som hovedutfordringer, både i og etter prosjektperioden.

6.1.1 Målgruppen/deltakerne

Leder i Røde Kors' nettverksarbeid, daglig leder i Telemark Røde Kors og prosjektleder for Nettverksguide er samstemte i at Nettverksguide Telemark er et viktig prosjekt fordi det oppfyller den mest grunnleggende målsettingen Røde Kors har. Det vil si å være til stede for folk som trenger det mest. Utgangspunktet for det frivillige arbeidet bør være hvem som er de mest sårbare gruppene i samfunnet, for så å gjøre en innsats for dem.

Daglig leder i Telemark Røde Kors uttrykker at han i utgangspunktet var skeptisk til om en kunne lykkes i arbeid med denne målgruppen. Bakgrunnen for skepsisen var erkjennelsen om at tidligere rusmisbrukere, psykisk syke og tidligere fengselsinnsatte er tunge grupper å arbeide med, og at det ville være vanskelig å rekruttere nok frivillige. Imidlertid har erfaringene, i følge han, vist at dette ikke var så problematisk som fryktet. Kombinasjonen av frivillig innsats og profesjonell tilrettelegging av prosjektet er, i følge han, årsak til at en i stor grad har lyktes.

Leder for nettverksarbeidet i Røde Kors, mener på sin side det er viktig å få fram at det ikke er noe nytt at Røde Kors arbeider for disse tre gruppene. For eksempel har en gjennom besøkstjenesten og flyktningguide også hatt brukere med psykiske problemer. Forskjellen er at her er ikke målgruppen definert på annen måte enn at de av forskjellige grunner behøver besøk, eller at de er flyktninger. Videre er han ikke enig i at Nettverksguide-deltakerne nødvendigvis er "tyngre" enn andre grupper i Røde Kors. For eksempel kan deltakerne i Flyktningguide være sterkt preget av traumer fra hjemlandet, og i besøkstjenesten kan en også møte på utfordringer som ikke umiddelbart er lett håndterlig for en som ikke er fagperson. Han peker på at utgangspunktet skal være å tenke på hele mennesket, og at det derfor er viktig at mennesker som trenger det, får et tilbud som ikke er en del av behandlingsapparatet.

6.1.2 Aktiviteter

En erfaring som informantene trekker fram, er at individuelle tiltak er ressurskrevende, fordi det krever mer koordinering fra ansatte, opplæring og veiledning, i tillegg til tettere samarbeid med kommunen og andre instanser. Det pekes på at dette er noe en også tidligere har trukket lærdom av, gjennom Flyktningguide-prosjektet. Erfaringen er at en-til-en tiltak kan være tunge å håndtere, noe som kan medføre at de frivillige trekker seg ut. Grunnen til at det har vært mulig å tilby deltakerne en-til-en tiltak, har i stor grad vært at i prosjektperioden har de hatt ressurser både i form av ansatte og tilstrekkelig økonomiske midler. Med andre ord ses det på som for ressurskrevende å legge like stor vekt på en-til-en tiltak etter prosjektperioden er over. Dessuten, påpeker leder for nettverksarbeidet i Røde Kors, er en-til-en tiltakene sårbare, for eksempel hvis den ene frivillige som deltaker har fått tillit til, flytter eller slutter i Røde Kors.

Videre er erfaringen at felles møteplasser for deltakerne er vel så viktig som en-til-en tiltakene. Å lage en trygg sosial ramme rundt deltakerne, dempe vektleggingen av egne frivillige og konsentrere seg mer om fellesaktiviteter, kan i følge de tre informantene, være en hensiktsmessig løsning. Det pekes på at Røde Kors har den fordelen at de har egne lokaler tilgjengelig, som fungerer som viktige møtearenaer for frivillige og deltakere. Dette betyr i følge informantene ikke nødvendigvis at en går helt bort fra de individuelle tiltakene. Det pekes på at en del av deltakerne trenger nettopp én fast person å forholde seg til, for å klare å delta i sosiale sammenhenger.

6.1.3 Samarbeid

Samarbeidet med det offentlige ses på som utfordrende. Imidlertid har en i noen av Nettverksguidekommunene arbeidet fram partnerskapsavtaler og fått til et samarbeid som fungerer godt. Leder i Røde Kors' nettverksarbeid og daglig leder i Telemark Røde Kors trekker fram at prosjektleders kompetanse har vært avgjørende i dette arbeidet. Denne kompetansen beskrives som en ” [...] kombinasjon i forhold til praktiske løsninger og mer teoretiske perspektiver, og med erfaring fra utviklingsarbeid fra tidligere [...]” Videre ses det på som avgjørende å ha en prosjektleder som evner å kommunisere med Sosial- og helsedirektoratet, så vel som med kommuner og andre offentlige instanser, i tillegg til Nettverksguidekoordinatorer og frivillige.

Erfaringene, både fra arbeidet med partnerskapsavtalene og den konkrete kontakten med saksbehandlernivået, viser at kommunene har ulike måter å samarbeide på med frivillige organisasjoner. Noen har forholdt seg mer eller mindre passive, mens andre har vært mer ”frampå”, deltatt aktivt i møter og bidratt til innspill i forhold til aktiviteter og samarbeid.

Det at samarbeidet i noen kommuner har vært tungt, har blant annet gitt seg utslag i uklarheter rundt målgruppa og hva som skal være Nettverksguides oppgaver. For eksempel har det vært ulike oppfatninger av hva som menes med tidligere rusmisbruker. Noen kommu-

ner har henvist brukere som fortsatt har slitt med rusproblemer og tilbakefall, mens Røde Kors på sin side uttrykker at de har vært klare på at Nettverksguide skal være et helt rusfritt tilbud. Det gis uttrykk for at Røde Kors kanskje burde vært enda tydeligere på dette. Slike uklartheter henger blant annet sammen med at det har vært vanskelig å avtale møter med kommunene. Daglig leder i Røde Kors Telemark uttrykker at det er dette som medfører upresisjon fra kommunens side. Videre uttrykker han at på forhånd hadde han en tanke om at det var Røde Kors som ville komme til å være upresise, i kraft av å være en frivillig organisasjon. I stedet har altså opplevelsen vært at noen kommuner har hatt lite presisjon og krav i forhold til hva som skulle være prosjektets oppgaver.

Prosjektleder mener på sin side at en i ettertid ser at det kunne vært lagt bedre grunnlag til samarbeid ved at en i stedet for å starte med aktiviteter med en gang, burde brukt oppstartfasen til å jobbe mer mot kommunene. Motargumentet var at på kort sikt, var det viktig å få i gang aktiviteter raskt, og få måltall som kunne legitimere finansieringen. Fra prosjektleders synspunkt blir dette sett på som en kortsiktig strategi, som ikke har gitt godt nok grunnlag for samarbeidet mellom Røde Kors og de aktuelle partene.

6.1.4 Frivillige organisasjoners rolle

Hovedfokus i prosjektet har, i følge disse tre informantene, vært det mellommenneskelige innholdet. Det gis uttrykk for at en har vel så gode forutsetninger til å fylle mellommenneskelige behov, som saksbehandlere eller offentlige institusjoner har. Det offentlige støtteapparatet er preget av regelstyrte ordninger, og de muligheter og begrensninger som ligger i det. Mennesker med sosiale problemer av ulik art, kan derfor ha behov for noe som står litt friere, og som ikke er bundet i formelle retningslinjer. Et eksempel på det, som en av informantene trekker fram, er brukeren som takket nei til støttekontakt fra kommunen, og som i stedet ønsket å være ”koblet” til en egen frivillig i Nettverksguide. Det at noen ønsker å være sammen med en, uten at det ligger økonomiske incentiver til grunn, har en egen verdi. I tillegg kommer at det medmenneskelige, oppriktige motivet i forhold til å være sammen med andre, ses på som viktig for at mange deltakerne skal finne seg til rette i en sosial sammenheng. Informantene gir eksempler på tilbakemeldinger de har fått fra deltakere som sier at prosjektet har vært verdifullt for dem, og at de takket være Nettverksguide, har kommet seg ut av et problematisk uføre.

Det kan ifølge de tre være lett å fokusere så mye på måltall, rapporteringer og budsjetter, at en ”glemmer” å se at det faktisk er til nytte for noen mennesker. Nettverksguide skal dessuten være et tilbud til mennesker med sosiale problemer, utenom sosialkontorets åpningstider, eller når de ikke er i aktivitet i regi av for eksempel LAR-senteret eller en arbeidsmarkedsbedrift.

6.1.5 utfordringer og strategier

Det er særlig tre punkter som disse tre informantene trekker fram som utfordringer, både gjennom prosjektperioden, og i forhold til den videre driften av Nettverksguide. For det første gjelder det lokal forankring, for det andre rekruttering av frivillige og for det tredje rekruttering av deltakere.

En årsak til at lokal forankring er vanskelig å få til, er at lokalforeningene til Røde Kors, som andre frivillige organisasjoner, kan være ustabile. Det velges styre hvert år, og tillitsvalgte skiftes ut, ofte etter korte perioder. Dette gjør organisasjonen på lokalnivå uforutsigbar, og videre medfører det at den videre driften i Nettverksguide vil kunne være sårbar. Hittil har de ansatte i prosjektet representert en kontinuitet og sikret at aktiviteten har blitt opprettholdt. En har imidlertid ikke lyktes fullt ut å integrere prosjektet i lokalforeningenes aktiviteter. utfordringen blir altså å opprettholde denne kontinuiteten, også når prosjektet går over i drift, på lokalforeningens premisser. I følge informantene er én måte å sikre en slik kontinuitet å etablere forankring og eierskap i frivillig-apparatet, og at lokalforeningene også har en slik eierskapsfølelse, på lik linje med de andre aktivitetene de driver med. En annen måte å sikre kontinuiteten på, er å få på plass de grunnleggende og langsiktige avtalene med kommunene og de andre instansene som har vært involvert i prosjektet, slik at det blir enklere å opprettholde aktiviteten. Dette vil i praksis også innebære at rekrutteringen av ”riktige” deltakere fra kommunen fungerer.

For å imøtekomme utfordringen om lokal forankring og videreføring av prosjektet har det mer eller mindre bevisst blitt lagt opp til en todelt strategi.

Én strategi, for å sikre den videre driften, har vært å omorganisere organisasjonen internt, ved å etablere team i lokale ledd i Røde Kors. Disse skal kunne bistå lokalforeningene med både Nettverksguide og andre aktiviteter. I denne sammenhengen har en også samlet aktivitetene i omsorgsutvalg. Dette er med andre ord sentrale grep som er gjort i organisasjonen, som blant annet kan gjøre det enklere å komme utfordringen om lokal forankring i møte, samtidig som en kan opprettholde en koordinatorfunksjon i distriktene. Det knyttes likevel spenning til hvorvidt lokalforeningene klarer å ivareta det grunnlaget som er lagt av ansatte tilretteleggere i prosjektperioden, og hvor avhengig en fortsatt vil være av en ansatteressurs for å samordne og kvalitetssikre aktiviteten.

En annen strategi har vært å vise kommunene at Røde Kors er en seriøs aktør og en samarbeidspartner som kan være med å bidra både faglig og økonomisk. Konkret har dette omfattet arbeidet med partnerskapsavtalene. Som allerede omtalt, gis det uttrykk for at en har lyktes i arbeidet med å bli en aktuell samarbeidspartner, for både kommunene og fylkeskommunen. I en større sammenheng pekes det på at Røde Kors med sine aktiviteter også er i tråd med føringene fra myndighetene om fokus på nettverk i et folkehelseperspektiv (jf. St.meld. nr. 16 (2002-2003)). I ”Frivillighetsmeldingen” (St.meld. nr. 39 (2006-2007)) heter det at Regjeringen ser frivillig sektor som en grunnpilar i demokrati og velferdssamfunn, og at det er et hovedmål å stimulere til økt deltakelse og engasjement.

Et annet punkt det pekes på, som kunne vært forbedret, og som for øvrig også henger sammen med den lokale forankringen, er rekruttering av frivillige til stabile verv som styremedlemmer, kasserere og sekretærer. Arbeidet i forbindelse med søknader om penger, diverse rapporteringer og annen administrativ virksomhet, krever en egen kompetanse. Det kan være vanskelig både å finne slik kompetanse blant de frivillige, og få noen av disse til å si seg villig til å ta på seg et slikt verv. Denne problematikken utfordrer i følge daglig leder frivilligheten. Videre hevder han at "[...]skal en opprettholde frivilligheten, trengs det et riktig blandingsforhold mellom en profesjonell tilrettelegger og frivillig innsats. Den frivillige innsatsen har en helt klar begrensning, for den skal kombineres med jobb og familie og andre fritidssysler."

6.2 Koordinatorene

6.2.1 Samarbeid

De tre koordinatorene er samstemte i oppfatningen om at Røde Kors lokalt har vist liten interesse for prosjektet. Særlig én av koordinatorene sier at spesielt i første del av perioden savnet hun lokalt engasjement. Hun knytter dette til at det internt i lokallaget var betydelig skepsis i forhold til målgruppen. Riktignok gikk styret inn for å etablere Nettverksguideprosjektet. Men i dette prosjektet var arbeidet rettet mot en ny gruppe, og det var engstelse for at prosjektet ville føre til uheldige konsekvenser for virksomhet som allerede var etablert.

Alle tre koordinatorene er enige om at samarbeidet med både prosjektleder og fylkeslaget har vært godt. Oppfølging, både i form av kurs og veiledning, har fungert bra.

Samarbeid på ledernivå i kommunen og andre samarbeidende virksomheter, blir ivaretatt av prosjektleder for Nettverksguide. De sentrale samarbeidspartnerne for koordinatorene er deltakernes kontaktpersoner i kommunen eller andre samarbeidende virksomheter. Med andre ord er koordinatorenes samarbeid rettet mot saksbehandlernivået. Det er ikke lagt opp til regelmessige møter i noen av kommunene. I praksis fungerer samarbeidet slik at dersom det skjer noe som gir grunn til bekymring, for eksempel deltakere som uteblir fra avtaler, tar koordinator kontakt med vedkommendes kontaktperson. Dette ser ut til å fungere greit, men samtidig peker en av koordinatorene på at hun savner mer engasjement fra kommunens side. Hun mener at det kunne vært arrangert flere møter der en kunne utveksle erfaringer, evaluere hvordan det går og hva en kan gjøre annerledes, hvordan hendelser blir opplevd ulikt, hvorfor en for eksempel lykkes i arbeidet med en målgruppe, men ikke med en annen osv. Hovedproblemet har vært at det er vanskelig å sette av tid til slike møter. Hun beklager at den tidligere arbeidsgruppen, som hadde nettopp denne funksjonen, måtte legges ned på grunn av dårlig oppmøte.

Koordinatoren som dekker tre kommuner, forteller at det er forskjeller mellom de tre kommunene. Særlig en av dem er lett å samarbeide med. Her ønsker de ansatte å få tjenes-

tene til Nettverksguide til å fungere fordi de ser at dette er tilbud som er positive for brukerne deres. I de andre kommunene kan det være vanskelig å dra i gang noe, og forslag om tiltak blir ofte møtt med påpeking av vansker som det kan medføre. Koordinator får også positiv tilbakemelding på arbeidet som blir gjort i prosjektets regi.

Det blir også pekt på at til å begynne med var det problematisk å ”komme på banen” i forhold til kommunene. En av koordinatorene beskriver det som at hun måtte karre til seg litt tid her og litt tid der. I den korte tiden hun fikk til disposisjon, var det viktig at hun prester- te, og hun opplevde det som hele tiden å måtte være på tilbudssiden. Hun har stor forståelse for at de ansatte var skeptiske til å kanalisere brukere til henne da prosjektet var nytt, siden dette var sårbare og utrygge mennesker.

En faktor som har vært problematisk i forbindelse med samarbeid med kommunene, er målgruppen for prosjektet. Det blir vist til kommuner som har en tendens til å formidle deltakere som er for dårlige til å nyttiggjøre seg tilbudet som prosjektet gir. I følge en av koordinatorene har det vært en omforent forståelse mellom henne og kommunen om hvilke kriterier som skal legges til grunn for å delta i prosjektet. Koordinator uttrykker imidlertid at kommunen har hevdet at de har få brukere innenfor definisjonen av målgruppen. Særlig gjelder det gruppen tidligere rusmisbrukere. Grensesetting i forhold til rusproblematikk har bydd på problemer i alle tre prosjektene.

En av koordinatorene mener at det har vært knyttet skepsis til at Nettverksguide har vært et prosjekt. Målgruppen trenger tiltak som er stabile og varer over lang tid, og ikke kun som et bluss i forbindelse med et prosjekt. Med andre ord er skepsisen knyttet til at virksomheten er organisert som et prosjekt, og ikke til at den er i regi av en frivillig organisasjon.

Ingen av koordinatorene har opplevd at tiltak i regi av Nettverksguide har vært koplet til individuell plan. En av koordinatorene antar at brukere som har individuell plan, er dårligere enn deltakelse i prosjektet legger opp til. Det er heller ikke noen av koordinatorene som viser til samarbeid med støttekontakter.

6.2.2 Utfordringer

Koordinatorenes hovedoppgaver, og dermed også de største utfordringene, er knyttet til rekruttering og oppfølging av frivillige. Rekruttering av frivillige har vært en utfordring gjennom hele prosjektperioden, selv om situasjonen etter hvert har blitt bedre. Rekruttering skjer på flere måter, så som gjennom annonser eller oppslag i avisene, annen informasjon om virksomheten til Røde Kors mv. En bra rekrutteringsvei er gjennom bekjentskaper. Siden dette er folk som kjenner noen som kjenner noen osv., har de gjerne noe forståelse for hva det innebærer å være frivillig. Det er en utfordring å kunne vurdere hvor egnet potensielle frivillige er, og det har vært en læreprosess å komme fram til gode rutiner for ”ut-siling” av egnede personer. Etter hvert har de kommet fram til at det er viktig å ha grundige

samtaler og stille direkte spørsmål. Det kan også være en utfordring å avklare om vedkommende skal være frivillig eller deltakere i prosjektet.

En utfordring i arbeid med frivillige kan være avveining mellom å sette kriterier og stille krav, samtidig som en skal verdsette at de vil jobbe som frivillig. Ut fra koordinatorenes erfaring betyr frivillighet mye for mange av de som tar i mot bistand. Det er viktig at det er noen som gjør en jobb fordi de har lyst og ikke kun fordi de får lønn. Frivillig innsats fører bl.a. til større likeverdighet mellom de to aktørene. Det kan være en del deltakere, som særlig til å begynne med, prøver ut hvor grensene går. For enkelte av de frivillige, som vil være snille og hjelpsomme, kan det være vanskelig å forstå at de ikke skal spandere middag, gi vedkommende en hundrelapp osv. Det er viktig til stadighet å ha oppmerksomhet rettet mot grensesetting og hvilken rolle en har som frivillig.

Som vi var inne på ovenfor, har det i prosjektfasen, og særlig til å begynne med, vært en utfordring å få med "riktige" brukere i prosjektet, dvs. brukere som kom inn under målgruppen. Det var særlig skillet mellom aktive og tidligere rusmisbrukere som voldte problemer. Problemene kan til en viss grad knyttes til ulike definisjoner og oppfatninger mellom koordinator og ansatte i kommunen, eksempelvis hva det innebærer at "det går bra" med en bruker. Selv om dette er vanskeligheter som en har ryddet opp i, vil det ligge en utfordring i samarbeid mellom personer med ulik bakgrunn og forutsetninger.

Å gå over fra prosjektvirksomhet til fast drift vil selvfølgelig være en utfordring. Koordinatorene har tro på at modellen med bl.a. å overføre administrative/lederoppgaver til to frivillige, vil fungere. Men det er en avveining hvor mye ansvar en kan pålegge frivillige. I prosjektfasen har det vært Telemark Røde Kors som har vært ansvarlig for driften. Overgang til fast drift innebærer at driftsansvaret skal overføres til lokalforeningene, og det kan være en utfordring for disse å etablere "eieforhold" til nettverksguidevirksomheten. Som vi har vært inne på tidligere, har engasjementet fra lokalforeningene vært liten i prosjektfasen. Utover høsten (2007) har det vært møtevirksomhet av ulik art. I en av kommunene har det for eksempel, etter initiativ fra lokalforeningen som en følge av opprettelse av samfunns- og omsorgsutvalget i Røde Kors, vært et fellesmøte for frivillige. Hensikten var at dette skulle være en sosial arena for informasjons- og erfaringsutveksling på tvers av spesialavdelingene. Koordinator gir uttrykk for at dette kan være et viktig grep, også i forhold til videreføringen av Nettverksguide.

Det er en klar oppfatning at samarbeidet mellom de tre Midt-Telemark kommunene bør fortsette også når en går over til fast drift. Videre bør det være en fast ansatt som har et helhetlig ansvar. Dette er viktig i forhold til de frivillige, som kan komme opp i vanskelige situasjoner. For å rekruttere og beholde frivillige, må de ha både opplæring, oppfølging og oppmuntring. Det blir pekt på at blant de frivillige er det noen ildsjeler som kjenner prosjektet godt og som koordinator har stor tillit til. Disse kan være gode støttespillere når en går over i driftfase. På den andre siden medfører det at virksomheten blir meget personav-

hengig, og det vil være en avveining hvor mye en kan forvente av frivillige. Det kan vurderes hvor stor stillingen for ansatt skal være. Det er mulig den kan reduseres, men det må heller ikke bli for liten stilling. Et annet viktig moment er at virksomheten ikke må bli for sentralisert, for eksempel gjennom at koordinatorfunksjonen for hele fylket samles i Skien. Videre er det utelukket at koordinatorfunksjonen kan tillegges en person som er kommunalt ansatt.

6.3 De frivillige

Dette avsnittet, som tar for seg frivilliges vurderinger, er basert på intervjuene med til sammen ti frivillige, to i hver av Nettverksguidekommunene. Temaene her er hva som er motivasjonen til å være frivillig og deres oppfatninger av hvordan prosjektet har fungert. Noen av de frivillige har vært med fra starten av, mens andre har vært frivillig i noen måneder. Seks av frivillig-informantene har eller har hatt en-til-en-kopling. De fire andre informantene deltar kun på fellesaktiviteter. Flere av frivillig-informantene er også aktive som frivillige i andre Røde Kors-aktiviteter og i andre frivillige organisasjoner.

6.3.1 Vurderinger av hvordan prosjektet har fungert

De frivillige gir uttrykk for at Nettverksguide er et viktig tiltak for deltakere som ellers bare i liten grad deltar i sosiale sammenhenger. De frivillige som inngår i en-til-en tiltak, forteller at de får tilbakemeldinger fra "sin" deltaker om at de er viktige personer i deres hverdag. På spørsmål fra intervjuer om en-til-en tiltak bidrar til å utvide deltakerens nettverk, svarer en av informantene at nettopp denne kontakten og det de gjør sammen, kan legge et viktig fundament for å ha sosial kontakt senere. Hun peker på at hennes deltaker er med på flere sosiale arenaer nå enn tidligere, selv om de ikke har deltatt på samlingene eller fellesturene i Røde Kors' regi.

En frivillig forteller at hun har ekstra kontakt med én av deltakerne, selv om det ikke er opprettet noen formell avtale. Den frivillige opplyser at denne deltakeren ikke ønsker å inngå noen kontrakt. Vedkommende synes det blir en kunstig måte å være sammen på og opplever det som ubekvemt.

Spørsmål om hvordan ansvar og grensesetting fungerer, er mest aktuelt for frivillige med en-til-en tiltak. De fleste av informantene blant de frivillige hevder at grensesetting fungerer greit. De har klare avtaler om hvor ofte de skal treffes, vanligvis en gang i uka, og dette blir overholdt. En av de frivillige har imidlertid opplevd at det har vært problemer i forhold til å overholde avtaler. En del av årsaken til det var at vedkommende deltaker fortsatt hadde rusproblemer, og etter kort tid måtte den frivillige be om å få avslutte kontakten. En annen frivillig forteller at hun måtte avslutte sitt en-til-en tiltak fordi deltakeren stilte for store krav i forhold til hva som skulle være rollen til den frivillige, og det opplevdes som vanskelig å sette grenser i forhold til dette. Med unntak av denne ene, gir de frivillige ut-

trykk for at de ikke har opplevd at deltaker har hatt ønsker eller har kommet med krav som de har måttet avslå. Som regel har det heller tvert i mot vært slik at frivillig, i hvert fall i begynnelsen, har oppmuntret til samvær.

De frivillige forteller at de til å begynne med var usikre i forhold til ”sin” deltaker, og særlig har en av informantene savnet tettere oppfølging fra koordinator. Usikkerheten gikk på om vedkommende gjorde det som ble forventet og om det burde ha vært gjort på andre måter. Det blir også pekt på at i blant kan det være vanskelig å vite hvordan en skal forholde seg til konkrete situasjoner. Men etter hvert har det gått seg til. Både felleskursene og individuell oppfølging fra koordinator har vært nyttig. Ellers gir informantene uttrykk for at koordinatorene har gitt god informasjon og vært klare på hva som er rollen til den enkelte. I tillegg snakker de med koordinator når de treffes på fellesaktivitetene, og i blant på telefonen. Det varierer hvem som tar initiativ til telefonsamtale. Vissheten om at de kan ta kontakt med koordinator dersom det oppstår vanskelige situasjoner, gir stor trygghet. En av informantene sier det på denne måten: ”Jeg vet at selv om jeg er alene i en-til-en tiltak, så er jeg aldri alene likevel”.

En av de frivillige peker på viktigheten av koordinators rolle i forbindelse med etablering av en-til-en tiltak. Selv har hun god erfaring, men understreker nødvendigheten av å ta hensyn til interesser og personlighet. Det bidrar til at deltaker og frivillig kan utvikle et fellesskap. Det blir også lagt vekt på at koordinator er viktig for å legge til rette for at de to treffes og blir kjent med hverandre på en uformell måte. Det sentrale er at de får felles informasjon, og at forventninger blir gjensidig avklart.

De frivillige har godt inntrykk av fellesarrangementene. Samvær på Loftsstua i Skien, på Røde Kors-huset i Porsgrunn, kafeene i Bø og Nome, er alle ukentlige aktiviteter, og det virker som om både deltakere og frivillige finner seg til rette der. Flere av de frivillige peker på at deltakerne får positive tilbakemeldinger, og at de etter hvert føler seg trygge og aksepterte der. Riktignok kan det være krevende for deltakere å møte opp, og de er avhengig av at ”deres” frivillig er til stede, selv om de etter hvert har blitt kjent med noen av de andre. Det gis videre uttrykk for at det i noen grad er blitt lettere for ”deres” deltaker å ta initiativ og ansvar i forbindelse med aktiviteter de gjør sammen.

En av de frivillige etterlyser mer opplegg rundt åpent hus-samlingene, for eksempel at de tar for seg et tema som de skal snakke om, eller at noen kom for å holde foredrag om noe som de kunne diskutert i etterkant. Vedkommende syntes det ga henne lite å være til stede på disse samlingene, og hun har valgt å trekke seg ut.

En frivillig peker også på at det er positivt å samarbeide med andre frivillige organisasjoner i forbindelse med fellesaktiviteter. Konkret viser hun til en fisketur som ble arrangert i samarbeid med jakt- og fiskeforeningen. Denne foreningen sørget for utstyr og bidro med ”ekspert hjelp”.

6.3.2 Hvorfor være frivillig?

Det kan være vanskelig å konkretisere hvorfor en ønsker å være frivillig. Formuleringer som ”å ta vare på hverandre” og ønske om ”å gi noe tilbake” blir brukt. Én sier følgende: ”Hvis du finner noe du liker å holde på med selv, er det ikke vanskelig å være frivillig. I stedet for å drive med en hobby, kan du like gjerne gjøre det sammen med noen som setter pris på at du er der.”

Samtlige informanter legger vekt på viktigheten av å bety noe for andre. Å høre fra ”sin” deltaker eller fra andre deltakere at det en gjør, verdsettes og er viktig, gjør det meningsfylt å være frivillig. Flere viser til at nå har de en livssituasjon som innebærer at de har noe tid til overs. Denne tiden ønsket de ikke å benytte kun til egeninteresser, men til å gjøre noe, eller være noe, for andre. De ønsket å bruke dette engasjementet til aktivitet i regi av Røde Kors, og Nettverksguideprosjektet framsto som en interessant mulighet. Flere av informantene legger også vekt på betydningen av å treffe mennesker i andre situasjoner enn en gjør til daglig. Samvær med deltaker innebærer at en må sette ned tempoet, at en kan sitte ned i ro og snakke, gjerne om andre tema enn det hverdagen vanligvis er fylt opp med. Flere av informantene gir også uttrykk for at det gir følelse av tilhørighet å være aktiv i Røde Kors.

Noen trekker fram at det kan være viktig at frivillig og deltaker er på omtrent samme alder. Flere av de frivillige framhever også betydningen av felles interesser. For eksempel er det mange både frivillige og deltakere som er interessert i turer i skog og mark, og som har deltatt på fjell- og skogsturer i regi av Nettverksguideprosjektet, i tillegg til turer de har tatt på egen hånd. En av de frivillige legger vekt på betydningen av at initiativ og ansvar i forbindelse med disse turene fordeles mellom dem. Flere gir uttrykk for at forholdet mellom dem selv og deltaker oppleves naturlig. Det er likevel viktig å være bevisst på egen rolle. Det innebærer bl.a. at de ikke er nære venner på privat plan, at den frivillige ikke skal legge ut om sine ”ting”, og at en heller ikke skal være terapeut. Samtlige frivillige poengterer at det ikke er følelsen av å gi som er framtreddende, men av å få mye tilbake.

6.3.3 Frivillig kontra offentlig

Noen av de frivillige peker på at samværet blir mer ekte og naturlig når de ikke har lønn for det. Det er en forskjell å være sammen med deltaker fordi en er genuint interessert i det, og fordi en får lønn for det. Deltakerne trenger ikke kun behandlere, og i den sammenhengen har de frivillige en vesentlig funksjon. Videre ses det på som viktig at frivillig og deltaker ser på hverandre som likeverdige, noe en ikke nødvendigvis gjør i forholdet mellom en ansatt og bruker. Flere gir uttrykk for at de mener at den oppgaven Nettverksguide ivaretar, egentlig er det offentliges ansvar. Andre har i liten grad tenkt over om det utgjør noen forskjell at tiltak arrangeres av offentlige instanser eller frivillige organisasjoner. De ser at det er mange oppgaver som offentlige myndigheter ikke har kapasitet til å ta seg av.

Derfor er det positivt at frivillige organisasjoner kommer inn og tilbyr supplerende tjenester.

6.3.4 Overgang fra prosjekt til drift

Flere uttrykker at det er knyttet uklarhet til hva overgangen til drift innebærer. Særlig en av de frivillige gir uttrykk for dette. Hun mener informasjonen til de frivillige om hva dette innebærer i forhold til oppgavefordeling, ansvarsfordeling og finansiering har vært manglende. Det har vært uklarhet og usikkerhet i forhold til hva som skal være de frivilliges roller etter prosjektslutt, og hva som kommer til å skje med koordinatorfunksjonen. Oppfatningen at det burde vært gitt informasjon på et mye tidligere tidspunkt og jobbet fram mot det sammen, gjør seg gjeldende. Kanskje burde en helt fra starten hatt mer oppmerksomhet rettet mot tiden etter prosjektfasen. For eksempel burde det ha vært jobbet mer konkret for å rekruttere frivillige til bestemte oppgaver, slik at de kunne stå bedre rustet til å ta ansvar for den videre driften. Det pekes også på at engasjementet fra lokale Røde Kors har vært laber i denne sammenhengen. Uklarheten og usikkerheten i forhold til hva som vil skje etter prosjektperioden medfører i følge denne informanten irritasjon og at motivasjonen til å bidra svekkes.

Det ses på som nødvendig å beholde koordinatorfunksjonen hvis en skal fortsette ordningen med individuelle frivillige (en-til-en tiltak). Det pekes på at det er grenser for hvor mye kapasitet de frivillige har, i tillegg til jobb og familieliv. En del forteller at de har forsøkt å rekruttere flere frivillige. Det er vanskelig, fordi alle er så opptatt med seg og sine.

6.4 Deltakerne

Nedenfor følger en beskrivelse av deltakernes vurderinger av Nettverksguide, basert dels på skriftlig informasjon fra de utfylte spørreskjemaene, telefonintervju og noen ansikt-til-ansikt intervju. Til sammen utgjør dette 20 deltakerinformanter. Alderen spenner fra 23 til 65 år. (Se underkapittel 2.2.2 for nærmere beskrivelse av den metodiske tilnærmingen i deltakerundersøkelsen.)

De fleste deltakerne vi snakket med, kom i kontakt med Nettverksguide via en kontaktperson i kommunen eller ved en institusjon. Noen få har fått vite om tilbudet gjennom brosjyrer fra Røde Kors og tatt kontakt selv. Med unntak av en person, har ingen av deltakerne vi var i kontakt med, individuell plan.

Noen har vært deltakere helt siden Nettverksguide startet opp, mens andre kun har deltatt noen få måneder. Litt over halvparten har avtale med egen frivillig om en-til-en tiltak, mens resten kun deltar på fellesarrangementer.

6.4.1 Om å ha egen frivillig

Deltakerne som har egen frivillig, er samstemte i at det fungerer godt. I likhet med de frivillige vektlegger også deltakerne felles interesser og at ”kjemien stemmer”. Det oppleves som meningsfylt å planlegge aktiviteter, gå på turer og utflukter, i byen og på kafé sammen med en frivillig. Flere forteller at de er ensomme, og at de er mye alene i hverdagen, og gir uttrykk for at kontakten med sin frivillige gjør at en lettere kommer seg ut og i aktivitet. Det å ha en person som en har tillit til, og som en har faste avtaler med, oppleves trygt. Et par av informantene, som ikke har egen frivillig, gir uttrykk for at de ønsker seg en-til-en tiltak. Det har de ikke kunnet få fordi det ikke har vært nok frivillige.

6.4.2 Om fellesaktivitetene

De fleste deltakerne gir uttrykk for at de setter stor pris på åpent hus og Nettverkskafé og å gå på kino, konsert eller teater i regi av Nettverksguide. Én av informantene deltar også på et verksted (jf. kapittel 3.3). Flere gir også uttrykk for at vårturene til Jomfruland og fiske- og hytteturene har vært vellykket. Imidlertid forteller en av deltakerne at hun vegrer seg for å være med på slike turer i Røde Kors’ regi fordi det kan være stigmatiserende.

To av informantene som har egen frivillig, deltar ikke på fellessamlinger. Det begrunnes i at det føles litt skremmende å være i forsamlinger, og at det er tryggere å bare være sammen med sin frivillige. For deltakere i prosjektet som omfatter tre kommuner, kan det være vanskelig å delta på fellessamlinger på grunn av lange avstander og dårlig tilgang til transport. Noen av deltakerne blir skyssset til og fra av ”sine” frivillige, og setter stor pris på det.

En del av deltakerne opplyser at de ikke hadde noen spesielle forventninger før de ble med i Nettverksguide. Noen uttrykker at de var spente og grudde seg før de skulle på fellessamling første gang, men at det har gått bedre etter hvert. En av deltakerne synes åpent hus og Nettverkskafé kan være for ”tett”. I stedet deltar vedkommende gjerne på turer i skogen. Da føler hun seg friere og tryggere fordi hun kan holde litt mer avstand til de andre.

Flere av deltakerne uttrykker at Nettverksguide har stor betydning for deres situasjon, og én sier at ”jeg hadde ikke klart meg uten”. En annen forteller at det er eneste måten hun kommer seg ut på og at ”det lyser opp i hverdagen å kunne ha noen å snakke med.”

6.5 Samarbeidspartnerne

Dette underkapitlet er basert på intervjuene med samarbeidspartnerne til Nettverksguide. Det vil si representanter fra ulike nivå i kommunene, samt ansatte ved rus- og psykiatrinstitusjoner som har samarbeidsavtaler med Nettverksguide. Til sammen har vi gjort intervjuer med 13 ansatte. Noen av informantene har lang fartstid i kommunen eller institusjonen de arbeider ved og god kjennskap til Nettverksguideprosjektet. Andre har kortere erfa-

ring, og har kommet i kontakt med Nettverksguide midt i prosjektperioden. Her gis en beskrivelse av deres syn på hvordan samarbeidet med Nettverksguide har fungert.

6.5.1 Frivillig kontra offentlig

Våre informanter er i det store og hele positive i forhold til å bruke frivillige, eller å samarbeide med frivillige organisasjoner i forbindelse med den typen oppgaver som Nettverksguideprosjektet er rettet inn mot. Ut fra de fleste av informantenes kjennskap til hvordan prosjektet har fungert, har det i liten grad vært noe problem knyttet til at tiltak i frivillig regi kan være ustabile og uforutsigbare. Inntrykket er at prosjektet er seriøst, og at inngåtte avtaler blir fulgt opp. Det ses på som greit å formidle klienter til ufaglærte personer i Nettverksguide. En viktig årsak til det er at Nettverksguide hele tiden har lagt vekt på at de ikke er "helsepersoner", og at spørsmål relatert til diagnose og behandling ikke er deres område. Slik vi oppfatter informantene, gir de altså i liten grad uttrykk for skepsis i forhold til tiltak i regi av frivillige organisasjoner. Den skepsis som kommer til uttrykk vedrørende Nettverksguide går, som vi skal komme inn på, på innhold og målgruppe, og ikke på kvaliteten.

De fleste av "samarbeids-informantene" anser at det blir gjort seriøst arbeid i regi av prosjektet. Bl.a. blir det vist til modellen for opplæring av frivillige. Det blir oppfattet som positivt at de frivillige er forberedt på at de kan komme opp i vanskelige situasjoner. Flere av de kommuneansatte gir uttrykk for at kanskje kommunen kan ha noe å lære i forbindelse med opplæring av støttekontakter.

Flere kommuneansatte er tydelig på at fra kommunens side har de vært for dårlige til å utnytte den ressursen som prosjektet utgjør. Det er noe vage synspunkter på hvorfor det har blitt slik. En årsak kan være at de ikke har vært gode nok til å motivere potensielle deltakere. De har inntrykk av at prosjektet utgjør et godt tilbud, og at de har brukere som ville ha nytte av det.

En av de ansatte retter oppmerksomhet mot vanskeligheter forbundet med å få brukere til å delta. Det hevdes at de har informert godt om tilbudet, men at det ikke har vært interesse for det. En årsak kan kanskje være at prosjektet er nytt for brukerne, og at de dermed er redde og usikre på hva det egentlig innebærer. Dessuten kan det, i følge en av informantene, framstå som svært forpliktende å lage kontrakt. Påminnelse fra intervjuer om at det er mulig kun å delta på fellesarrangementer, framstår ikke som noe reelt alternativ. Vedkommende legger også vekt på at de har mange brukere som ikke kan nyttiggjøre seg tilbudet. Hovedbegrunnelsen er at brukerne fungerer dårlig, og de er svært ustabile. Derfor er det helt urealistisk å tenke seg at de skal kunne inngå en avtale som forplikter, bl.a. til frammøte til avtalt tid og at de ikke skal være ruset. For disse brukerne vil det bare, i følge vedkommende, bli rot og surr dersom de får kontakt med prosjektet. I løpet av intervjuet kommer vedkommende flere ganger tilbake til at dette er en brukergruppe som sliter, og at

for disse brukerne vil det være betydelige problemer forbundet med å etablere kontakt med prosjektet.

Når det gjelder årsaker til at de i liten grad har henvist brukere til prosjektet, blir det også vist til at kommunen i den senere tid har arbeidet for å bedre samordningen mellom avdelinger. Vedkommende mener at når de får etablert et tettere samarbeid mellom et par av avdelingene, vil det bli mer naturlig å ta opp Nettverksguides tilbud i forbindelse med for eksempel arbeid med individuell plan.

Flere viser også til at brukere kan ha ulikt syn på frivillighet. Enkelte liker ikke tanken på at noen ”skal være snille mot meg og ta seg av meg”. Andre tenker at dette er folk som er interesserte, og de synes det er positivt at noen vil gjøre en jobb uten å få betalt for det. En av de kommuneansatte som sammenlikner Nettverksguide med støttekontaktordningen, mener at denne ordningen i noen grad har kommet i miskreditt fordi det kan oppleves som å få tildelt en betalt venn. For en del brukere kan det være belastende. Det er nettopp på dette feltet at Nettverksguide kan komme inn som et godt alternativ, fordi tiltaket er basert på frivillig og ulønnet innsats. Dette gir også en annen informant, fra DPS, uttrykk for. Hun forteller om tilbakemeldinger fra klienter som mener at prosjektet er et godt supplement til tilbud i offentlig regi. Selv om støttekontakt er et bra tiltak, er rammene rundt det annerledes.

6.5.2 Samarbeid

De fleste av saksbehandlerne vi intervjuet, forteller at de ikke har særlig tett samarbeid med Nettverksguide, og at de i løpet av prosjektperioden bare har henvist et lite antall brukere. Det samarbeidet som foregår med koordinatorene i Nettverksguide, skjer på ad hoc-basis. Som regel deltar saksbehandler på oppstartsmøte med deltaker og Nettverksguidekoordinator. Ut over det er det ikke etablert noen faste møter. Det samme gjelder DPS. Dette fungerer i følge informantene stort sett godt. Samarbeidet med LAR-senteret i Porsgrunn står i en særstilling, siden koordinator har 20 prosent stilling der, noe som også innebærer faste rutiner og samarbeidsavtaler. Samarbeidet om verkstedet (jf. kapittel 3.3), innebærer nødvendigvis også noe tettere kontakt.

Det har i følge informantene i liten grad vært tatt initiativ fra kommunenes side til møter med koordinator. Det er som regel koordinatorene som har tatt slikt initiativ. Dette har vært møter der koordinator har orientert om hvordan de arbeider og hva prosjektet kan tilby. Det blir også vist til at ”kommunemøtet” (jf. kap.7.3) var en vekker når det gjelder å se mulighetene som ligger i prosjektet, og til å bli mer aktive til å samarbeide. På spørsmål om et slikt møte burde ha vært avholdt tidligere, er svaret usikkert. Et moment som blir trukket fram, er at i hvilken grad en kan nyttiggjøre seg tilbudet som prosjektet utgjør, har sammenheng med intern organisering og samordning. Dette har de jobbet en del med, jf. ovenfor, og på den bakgrunn kom ”kommunemøtet” på et gunstig tidspunkt. Et annet moment i

forbindelse med å kanalisere deltakere til prosjektet som implisitt kommer fram, er at det kreves en del motivering og oppfølging fra de kommuneansattes side. En av de ansatte gir klart uttrykk for at fra kommunens side har de en jobb å gjøre i forhold til å benytte tilbudet som prosjektet representerer. I en kommune vises det til at det skal ansettes en miljøarbeider som skal være ”ute i felten”. Vedkommende kan kanskje bli et bindeledd mellom kommunen og Nettverksguide.

I en av kommunene er det ansatt en frivillig-koordinator, som leder et prosjekt som skal bidra til å styrke samarbeidet mellom frivillige organisasjoner og kommunen. Som del av dette prosjektet deltar 10-12 personer fra ulike frivillige organisasjoner, deriblant Nettverksguidekoordinator, i en arbeidsgruppe. Frivillig-koordinatoren har tro på at dette vil kunne føre til mer helhetlig tenkning i flere ledd. Han peker på at å få til et samarbeid mellom både ulike frivillige organisasjoner og med kommunen handler om å ha tilstrekkelige ressurser til rådighet, samt oppmerksomhet og bevisstgjøring i forhold til mulighetene til samarbeid. Problemet er ofte at saksbehandlerne i kommunen er presset på tid og har liten kapasitet til å rette oppmerksomheten mot samarbeid med frivillige organisasjoner.

Flere av informantene viser til at det er noen problematiske grenseganger i forhold til definisjonen av målgruppen. Særlig gjelder det kravet om å være helt rusfri for å delta på Nettverksguide. Samtidig gir våre informanter fra kommunene uttrykk for at de har stor respekt for Røde Kors' krav om rusfrihet, men at det kan være vanskelig å definere målgruppen i forhold til hvor lenge en person må ha vært rusfri før han eller hun kan bli deltaker. Samtidig pekes det på at mange, som ikke er rusfrie, også kunne hatt god nytte av et slikt tiltak.

En av informantene uttrykker misnøye med hvordan Nettverksguide har fungert i forhold til verkstedet. Opprinnelig var tanken at dette skulle være en selvgående aktivitet, der det ikke var behov for tilstedeværelse av fagpersonell fra kommunen. Kommunen skulle stille med lokaler, og så skulle frivillige ta seg av selve aktiviteten. På grunn av for liten rekruttering av frivillige, har kommunen likevel måttet stille med fagpersoner. Det poengteres at deltakerne på verkstedet er psykisk syke som trenger kontinuitet og forutsigbarhet, og som trenger tid til å få tillit til andre. Det ses på som en utfordring at frivillige skal kunne opprettholde og representere en slik stabilitet. Verkstedet blir forøvrig sett på som en svært vellykket aktivitet som bør fortsette, og hensikten er å opprettholde dette tilbudet.

I følge den samme informanten, er det uenighet eller uklarhet mht. hvem som er målgruppen for Nettverksguideprosjektet. Vedkommende mener at deltakelse på fellesarrangementer på Røde Kors-huset er urealistisk fordi pasientene er for syke. Det er gitt beskjed til Røde Kors om at psykiatritjenesten har flere brukere som kan ha nytte av egne Nettverksguider. Tilbakemeldingen har da vært at brukerne har vært for syke til å inngå i en-til-en tiltak. Dette stiller informanten seg spørrende til, og mener at det ikke er definert i målgruppen hvor syke eller friske deltakerne skal være. Vedkommende mener at det er liten forskjell mellom støttekontakt og en-til-en tiltak, og ønsker at Røde Kors skal binde seg

opp til et visst antall slike tiltak. Informanten mener også at avtalen med Nettverksguide kun har vært muntlig, men peker på at det nå arbeides for å få i stand en partnerskapsavtale mellom kommunen og Røde Kors. Vedkommende stiller seg imidlertid kritisk til å skulle binde midler til partnerskapssamarbeidet med Røde Kors hvis de ikke klarer å holde avtalen.

6.6 Lokalforeningene

I de følgende avsnittene tar vi for oss lokalforeningenes oppfatninger av hvordan samarbeidet med Nettverksguide har fungert, og hvordan de ser på den videre driften.

6.6.1 Samarbeid

Leder av lokallaget i Skien ble valgt i 2007. Både lokallaget, fylkeslaget og Nettverksguideprosjektet har lokaler i Humanitetens Hus sentralt i Skien. Leder av lokallaget legger vekt på at Nettverksguideprosjektet drives av fylkeslaget, og ikke er en oppgave for lokallaget.

Også i Porsgrunn har lokallaget vært lite involvert i Nettverksguide i prosjektperioden. Leder i Porsgrunn, som ble valgt for omtrent 3 år siden, forteller at de før oppstart, og noen ganger underveis, har fått litt informasjon på noen møter og via rapporteringer om måltall. I tillegg har frivillige og deltakere i Nettverksguide kunnet delta på åpent hus på Røde Kors-huset. Oppmøtet fra deltakere i Nettverksguide har vært lite, noe som antas å ha sammenheng med at det kan virke skremmende å være i slike forsamlinger. Lederen gir uttrykk for at prosjektet i for stor grad har vært styrt utenifra, uten at han kan si noe om hva eller hvem som er skyld i det.

Nåværende leder av lokallaget i Bø har hatt vervet fra 2006. Hun har ikke vært involvert i prosjektet, og har lite kjennskap til hvordan det fungerte før hun overtok som leder. Hun viser til at Nettverksguideprosjektet drives i regi av Telemark Røde Kors. Hun mener det har vært lite kommunikasjon mellom fylkeslaget og lokallaget vedrørende prosjektet. Hun vedgår at lokallaget ikke har spurt om informasjon om Nettverksguideprosjektet. Hele tiden har hun oppfattet prosjektet som selvstendig i forhold til lokallaget, og det har ikke vært naturlig å etterspørre informasjon.

Leder i lokallaget i Nome ble valgt i 2005, omtrent samtidig som Nettverksguide startet opp. Før hun ble leder, var hun medlem i styret og har derfor også kjennskap til prosessen før prosjektet startet opp. Da det ble besluttet at Nettverksguide skulle starte opp i Nome, var det en del skepsis i lokalforeningen i forhold til målgruppen, og da særlig til tidligere rusmisbrukere. Denne skepsisen er nå borte, og prosjektet er i følge lokallagslederen vellykket. Hun gir også uttrykk for at samarbeidet med Nettverksguide har fungert godt hele

tiden. Lokallaget har vært deltakende i arrangeringen av spesielle aktiviteter slik som Luciafeiring, fisketurer og hyttetur til Lifjell.

6.6.2 Fast drift

Lokallagsleder i Skien antar at Nettverksguide kommer til å gå videre omtrent som før også etter at prosjektperioden er over. Dette er ikke et felt av lokallagets arbeid som han har engasjert seg i, eller har til hensikt å engasjere seg i framover.

Lokallagslederen i Porsgrunn er opptatt av at overgangen til drift må være smidig i forhold til at en fortsatt vil være avhengig av å ha en ansatt. Han har tro på at etter hvert vil Nettverksguide i stor grad kunne drives på frivillig basis, selv om det vil være nødvendig å ha en ansatt i bakhånd som kan intervju frivillige og koordinere samarbeidet med kommunen. Å rekruttere nok frivillige ses på som en utfordring. Det blir poengtert at det gjelder innenfor alle av Røde Kors' aktiviteter. Han mener det er viktig å gå spesifikt ut og søke etter frivillige til Nettverksguide, og samtidig annonsere kurs. Når det gjelder samarbeidet med kommunen, har han deltatt på møte med Telemark Røde Kors og med representanter fra kommunen vedrørende partnerskapsavtale. Han tror imidlertid flere enkeltavtaler tilknyttet de ulike aktivitetene fungerer bedre enn en overordnet partnerskapsavtale, fordi det gir mer fleksibilitet og er enklere å administrere.

Lokalleder i Bø er involvert i prosessen med å overføre Nettverksguide fra prosjekt til fast drift. Samarbeidet med prosjektleder og leder for fylkeslaget er godt. Hun mener de fungerer godt sammen i arbeidet med å inngå partnerskapsavtale med Bø kommune. Nettverksguide vil bli organisert under Frivillighetsentralen, og etter hennes vurdering er det en god løsning. Hun sier videre at Nettverksguide må ha en ansatt koordinator til å holde i trådene, og samarbeidet mellom de tre Midt-Telemarks kommunene bør fortsette. Hun kan ikke se for seg at styret skal kunne ivareta virksomheten innefor Nettverksguide. Lokallaget har stor aktivitet, noe de ønsker å opprettholde, og til det trenger de folk som er ansatt. Det er grenser for hvor mye de får gjort på frivillig basis. Det kan vurderes hvor stor stillingen bør være. Hun mener at på en eller annen måte skal de finne midler til finansiering.

Også i Nome har lokallaget vært involvert i overgangen fra prosjekt til drift. Leder forteller at hun for ett år siden ikke trodde Nettverksguide skulle kunne drives på frivillig basis, men at hun nå har skiftet mening. Grunnen til at hun var skeptisk, var at Flyktningguide fortsatt, etter flere års drift, er avhengig av ansatte til stede. Det gis uttrykk for at Nettverksguidekoordinator har evnet å gjøre seg selv overflødig på en god måte, og slik sluppet frivillige gradvis til. Også hun poengterer viktigheten av å ha ansatte tilretteleggere når et slikt prosjekt skal settes i gang. Særlig er det viktig når en jobber med disse målgruppene, mener hun. Hun vil jobbe for at det fortsatt er økonomiske midler til å ivareta koordinatorfunksjonen. Det er viktig at det er en person med kompetanse som kan "samle trådene" og bidra til at frivillige og deltakere blir trygge på sine roller. Nå står et nytt tilbud på trappe-

ne, som skal drives i Røde Kors' regi. Det er et middagstilbud til LAR-deltakere. Også planleggingen og tilretteleggingen av dette tilbudet har Nettverksguidekoordinator vært involvert i. Utfordringen framover blir, i følge henne, å rekruttere frivillige. Hun tror ikke det er vanskeligere her enn til andre aktiviteter. Videre ser hun på kommunen som en god samarbeidspartner som ser fordelene med å samarbeide med Røde Kors. Partnerskapsavtalen ses på som viktig for å få til et godt samarbeid, og for å kunne fortsette å drifte aktivitetene.

6.7 Oppsummering

Dette kapitlet utgjør hoveddelen av det empiriske grunnlaget for evalueringen. Kapitlet tar for seg de ulike aktørenes vurderinger av Nettverksguideprosjektet, og omhandler hva som ses på som vellykket, mindre vellykket og hva som er utfordringene i forhold til videreføringen av Nettverksguide.

Hovedinntrykket fra intervjuene med leder i Røde Kors' nettverksarbeid, daglig leder i Telemark Røde Kors og prosjektleder for Nettverksguide er at en i det store og hele mener å ha lyktes med prosjektet. En viktig årsak til det, er at prosjektet har vært organisert slik at en på en god måte har kombinert profesjonell tilrettelegging og innsats fra frivillige. De tre mener Nettverksguide fyller en viktig rolle som supplerer det offentlige tilbudet til disse gruppene. Når det gjelder innholdet i Nettverksguide, ses en-til-en tiltakene på som ressurskrevende, og i framtida ønsker en å legge mer vekt på fellesaktiviteter. Dette vil også være mer realistisk når prosjektet går over til fast drift, med tanke på samarbeidet med kommunene. Samarbeidet med kommunene ses på som en av hovedutfordringene i den videre driften, men det gis uttrykk for at arbeidet med partnerskapsavtalene vil gi et bedre grunnlag for samarbeid framover. En annen utfordring er å rekruttere tilstrekkelig antall frivillige, og noen som kan ta på seg verv som sekretærer, styreverv osv. Får en til det, vil det kunne gjøre virksomheten mindre sårbar. Dette henger også sammen med det som ses på som den tredje hovedutfordringen, som er lokal forankring. For å sikre videre drift, ses det på som viktig på den ene siden å la frivillige få et eierforhold til aktiviteten, og på den andre siden å ha lokalt ansatte som kan koordinere virksomheten og opprettholde samarbeidet med kommunene.

Også koordinatorene gir uttrykk for at Nettverksguide har vært et vellykket prosjekt som har vært viktig i mange deltakeres hverdag. Samarbeidet med både prosjektleder og Telemark Røde Kors har vært godt, og koordinatorene opplever at de har vært godt fulgt opp. En av koordinatorenes hovedoppgaver er å rekruttere og følge opp frivillige. Dette er også en av de viktigste utfordringene. Det ses på som viktig å klargjøre hvilken rolle en frivillig skal ha, og hvordan en setter grenser i forholdet til deltaker. En annen hovedoppgave koordinatorene har ansvar for, er å holde kontakten med saksbehandlere i kommunen eller andre samarbeidende instanser som henviser deltakere til prosjektet. Koordinatorene gir uttrykk for at samarbeidet har vært varierende. Selv om samarbeidet i mange tilfeller har

fungert godt, påpekes det at dette ofte er personavhengig. Inntrykket er at saksbehandlerne er presset på tid, og en del har også vært skeptiske til å henvise deltakere med behov for forutsigbarhet og kontinuitet til et prosjektbasert tilbud. Det har også vært behov for avklaring overfor kommunene i forhold til definisjonen av målgruppen, særlig i forhold til tidligere rusmisbrukere. Det legges vekt på at Nettverksguide ikke skal være del av behandlingsapparatet, og at verken koordinator eller frivillige har faglig kompetanse. Alle tre koordinatorne har savnet engasjement fra lokalforeningene, og hvor mye lokalforeningen har vært involvert, har variert. At lokalforeningen engasjerer seg mer, ses på som viktig for overgangen til fast drift. Samtidig er det viktig å ha i bakhodet at det er begrensninger i forhold til hvor mye en kan forvente at frivillige tar ansvar for.

De frivillige vi snakket med, er alle opptatt av å kunne gi sosial kontakt og støtte til mennesker som trenger det. Mange påpeker at følelsen av å få noe tilbake i form av takknemlighet, å dele felles interesser og å oppleve ting sammen med andre, er vel så viktig. Flere synes også deltakelse i Røde Kors gir en følelse av tilhørighet. Koordinator ses på som viktig i forhold til oppfølging, særlig for de som har en-til-en tiltak med en deltaker. De fleste opplever at grensesetting i forhold til rollen som frivillig ikke har vært noe problem. En av informantene har imidlertid erfart at det kan være vanskelig å sette grenser når deltakeren har store forventninger til hvor omfattende samværet skal være. Fellesaktivitetene ses også stort sett på som viktige møtesteder der deltakerne etter hvert føler seg trygge. Også de frivillige er spente på hvordan aktiviteten vil kunne bli opprettholdt etter prosjektperioden. Det pekes på at koordinator og ledelsen burde hatt mer fokus på hva denne overgangen vil innebære, og dette burde kommet mye tidligere i prosjektperioden.

Flere av deltakerne opplyser at å være med i Nettverksguide bidrar til å gi hverdagen mening. Å ha en egen frivillig blir av flere sett på som avgjørende for at de kommer seg ut i sosiale sammenhenger. Videre framheves betydningen av at deltakere og frivillige som inngår i en-til-en tiltak, har felles interesser. Fellessamlingene og aktivitetene er også viktige for mange, og det gir en fellesskapsfølelse å oppleve trygghet i slike sammenhenger.

Samarbeidet mellom representantene fra kommunene og koordinatorne i Nettverksguide foregår for det meste på sak-til-sak-basis. Dette fungerer ut ifra informantenes syn greit, selv om noen ser at de fra kommunens side kunne vært mer aktive i samarbeidet. Tidspress og lite helhetlig tenkning antas å være av årsakene til at prosjektet ikke blir prioritert i større grad. I en av kommunene har de ansatt en person som koordinerer samhandlingen med frivillige organisasjoner, og i en annen kommunene skal de ansette en miljøarbeider som en ser for seg muligens kan bli bindeledd mellom Røde Kors og kommunen. En annen informant mener at de har samarbeidet aktivt med Nettverksguide gjennom hele perioden, og partnerskapsavtalen ses på som et viktig fundament i dette samarbeidet. Når det gjelder målgruppen, trekker også de kommuneansatte fram at det kan være noen vanskelige skillelinjer, både i forhold til tidligere rusmisbrukere og i forhold til psykisk syke. Problemer med grensedraining i forhold til sistnevnte gruppe kommer til uttrykk i intervjuet om verk-

stedet. Her har ikke Røde Kors, i følge informanten, oppfylt forventningene om å stille med tilstrekkelige frivillige som sikrer den nødvendige stabiliteten som psykisk syke behøver.

Samarbeidet LAR-senteret som Nettverksguide har i en av kommunene, innebærer at koordinator har 20 prosent av sin stilling tilknyttet senteret, og at hun har ansvar for aktivitet med frivillige der en dag i uken. Informanten fra LAR gir uttrykk for at dette samarbeidet er fruktbart, og at også hun som fagperson lærer mye av å samarbeide med frivillige.

Lokallagene poengterer at Nettverksguide har vært et prosjekt Telemark Røde Kors har hatt ansvaret for, og som det ikke har vært det lokale Røde Kors' oppgave å drive. I Bø og Porsgrunn gis det uttrykk for at det i for stor grad har vært styrt utenfra, og at årsakene til det ligger hos begge parter. I Skien gis det uttrykk for at det ikke har vært ønskelig for lokalforeningen å være mer involvert. Leder for Nome Røde Kors gir uttrykk for at samarbeidet med Nettverksguide har fungert godt gjennom hele prosjektperioden, og hele tiden har de hatt en person fra lokallaget som har fulgt prosjektet tett. Lederne for lokallagene gir uttrykk for at Nettverksguide skal kunne fungere også etter prosjektperioden, Det vil være avhengig av at de har en ansatt "i bakhånd" som kan koordinere frivilligrekrutteringen og samarbeidet med det offentlige.

7 ERFARINGER FRA TOKKE

7.1 Innledning

I dette kapitlet skal vi rette oppmerksomheten mot Nettverksguideprosjektet som ble forsøkt iverksatt i Tokke. Som kjent ble det avsluttet etter mindre enn ett års drift. Vi begynner med en gjennomgang av det som skjedde i kommunen. Deretter stiller vi følgende to spørsmål: Hvorfor kom en ikke skikkelig i gang med Nettverksguideprosjektet i Tokke? Hva kunne vært gjort annerledes?

Tokke kommune har 2300 innbyggere og et areal på 928 km². Kommunen ligger i Vest-Telemark og grenser til kommunene Vinje, Kviteseid, Fyresdal og Valle/Bykle i Setesdal. Det er spredt bosetting, og kun i overkant av 30 prosent bor i tettbygd strøk. Til sammenlikning er andel for fylket 75 prosent, og for hele landet 78 prosent (Statistisk sentralbyrå).

7.2 Datamaterialet

Det har ikke vært mulig å få tak i skriftlig materiale vedrørende prosjektet i Tokke. Vår beskrivelse er derfor basert utelukkende på intervjuer. Som vi har vært inne på under beskrivelse av metodisk opplegg, er det en svakhet ved all muntlig informasjon at det informantene husker, kan være ufullstendig og selektivt, og dette vil tilta etter hvert som tiden går. En måte å imøtegå svakheter av denne typen, vil være å hente opplysninger fra flere kilder. Vi har intervjuet følgende personer som var sentrale i forsøket på å få i gang Nettverksguideprosjektet i denne kommunen: Prosjektkoordinator i Tokke, helse- og sosialsjef i Tokke, psykiatrikoordinator i Tokke og lokallagsleder for Mental Helse i Tokke. I tillegg har temaet vært tatt opp i intervju med koordinator i Midt-Telemark som er i permisjon, og med prosjektleder for Nettverksguide Telemark.

7.3 Hendelsesforløpet

Ut fra våre opplysninger, startet prosjektet på begynnelsen av 2006. Med andre ord cirka ett år etter at de øvrige prosjektene begynte. Det ble avsluttet i løpet av høsten samme år.

Da spørsmålet om å delta i Nettverksguideprosjektet kom opp i Tokke, var både lokallaget til Røde Kors og kommunen positive. Det samme var lokallaget til Mental Helse, som var en samarbeidspartner. Fra kommunens side blir det pekt på at de hadde tro på at dette var et godt tiltak som det var behov for i kommunen. Helse- og sosialsjefen mener at en årsak til at Tokke ble invitert til å delta, også var et ønske fra prosjektledelsens side om å ha med en kommune på denne størrelsen. Da en besluttet å delta i prosjektet, ble det også koplet til planer om å opprette frivillighetsentral lokalisert i samme hus som Nettverksprosjektet hadde base. I følge koordinator, gikk ikke Røde Kors lokalt inn for det, og forslaget ble

skrinlagt. Når det gjelder situasjonen i lokallaget til Røde Kors, opplyser prosjektleder at da eventuell oppstart av Nettverksguide ble vurdert, var det oppslutning om forslaget. Det var særlig et par av medlemmene som var engasjerte. I tillegg til lokalt behov for tiltaket, anså de at å delta i Nettverksguideprosjektet ville være et grep for å vitalisere lokallaget. Imidlertid gikk disse medlemmene, av ulike årsaker, ut av styret. Virksomheten i Røde Kors ble dermed orientert mot Hjelpekorpsset. Andre informanter viser til at da det ble besluttet å starte Nettverksguideprosjektet, var det betydelig aktivitet i Hjelpekorpsset, men for øvrig lå virksomheten i lokallaget nede. Kort sagt kan vi si at interesse og engasjement som var til stede i lokallaget da en besluttet å gå i gang med Nettverksguideprosjektet, var blitt betydelig moderert da en skulle starte opp.

Det ble lyst ut en kvart stilling for koordinator høsten 2005, og koordinatoren begynte i stillingen ved årsskiftet. Koordinatoren som ble ansatt, bodde i en av nabokommunene. Han skulle kombinere koordinatorjobben med utdanning som han var i gang med, og som var basert i Oslo. I tillegg var han engasjert i annen næringsvirksomhet. Han hadde kontor i Soknehuset. Det var et gammelt og dårlig vedlikeholdt hus, som opp gjennom årene hadde vært brukt til forskjellig virksomhet. I tillegg til Nettverksguideprosjektet, hadde lokallaget til Mental Helse kontor der. Huset ble også brukt til møterom for ulike lag, eksempelvis pensjonistforeningen, og barnekoret hadde øvelser der. Hjelpekorpsset var etablert i et annet hus noen hundre meter unna. Til å begynne med var det en del tekniske problemer, kanskje særlig med datatilkoplingen. Det gikk derfor noe tid før han var ”on line”. I tillegg til at disse problemene medførte en god del ekstra tidsbruk, var de også hemmende for virksomheten i startfasen.

I tråd med den opprinnelige organisasjonsmodellen (Flermoen 2007), forsøkte koordinator å etablere en arbeidsgruppe. Hovedoppgaven til gruppen var å bidra til samarbeid med sentrale aktører. Ut fra våre opplysninger, var psykiatritjenestens representant stabil. Det samme gjaldt for representanten fra Mental Helse. Sosialtjenesten falt raskt ut, og kommunens ansatte rullerte på å delta i arbeidsgruppen. Deltakelsen fra lokallaget til Røde Kors var også ustabil. Dels dreide dette seg om at medlemmene prioriterte Hjelpekorpsset, dels som nevnt at medlemmer som hadde vist engasjement for prosjektet, var ute av lokallaget.

Når det gjelder tilgang på deltakere, er opplysningene noe sprikende. Koordinator sier at det var et problem å finne ”riktige” deltakere, dvs. deltakere som kom inn under definisjonen av målgruppe for prosjektet. Psykiatritjenesten hadde mange tunge brukere, og de bodde spredt i kommunen. I tillegg var det brukere som kviet seg for å benytte et slikt tilbud, bl.a. fordi forholdene i kommunen var små og gjennomsluktige. Når det gjelder forhenværende rusmisbrukere, mener han at det ikke var enkelt å finne folk som hørte inn under denne gruppen. Noen hadde ”sprekker”, og andre han var i kontakt med, kom helt klart ikke inn under målgruppen. Koordinator uttaler at målgruppen for prosjektet bør vurderes. Han mener på den ene siden at rusmisbrukere trenger et tilbud, på den andre siden vil det selvfølgelig være uheldig å blande rusmisbrukere og tidligere rusmisbrukere. Han

peker på at i byer og store kommuner er det ulike lavterskeltilbud for rusmisbrukere. Dette mangler imidlertid i små landkommuner, selv om behovet er til stede.

Helse- og sosialsjefen er inne på de samme vurderingene, og mener det er et tankekors at tiltakene var rettet mot tidligere rusmisbrukere. Det er positivt, men han stiller spørsmål om tiltak for gruppen som ikke er ferdig med rusmisbruket. Han gjør imidlertid oppmerksom på at han ikke har oversikt over behovet i kommunen for lavterskeltiltak rettet mot denne gruppen. Når det gjelder potensial for deltakere i prosjektet, mener lokallagsleder i Mental Helse at det ikke skortet på personer som kom inn under prosjektets definerte målgruppe, og som ville hatt nytte av å delta. Psykiatrikoordinator i kommunen opplyser at hun forsøkte å rekruttere blant sine brukere, men at det var liten interesse. For noen framsto deltakelse som skummelt, andre så ikke nytten av å være med. Hun mener det er vanskelig å si om de burde ha gjort mer, evt. hva de kunne ha gjort.

Koordinator sier at deltakere som var på fellesarrangementer, falt fra fordi de egentlig ikke tilfredsstilte kravene. I følge prosjektleder hadde prosjektet formelt sett bare én deltaker. Koordinator er noe vag på dette punktet, og viser til at han hadde kontakt med flere, som bl.a. deltok på fellesarrangement.

Å rekruttere frivillige var et problem. Koordinator opplyser at han fikk henvendelse fra to-tre stykker som ønsket å være frivillige, bare de slapp å være det i egen kommune. Begrunnelsen var at i en så liten kommune hvor "alle kjenner alle", ville det bli for tett og gjennomskiktig. Det var også noen som møtte opp på fellesarrangement som opplyste at de ønsket å bli frivillige. I realiteten var dette en interesse som ikke stakk dypt. For å gjøre prosjektet kjent, og dermed bidra til å rekruttere frivillige, opplyser koordinator at han oppsøkte ulike instanser så som arbeidsmarkedsbedrift i egen kommune og nabokommune. Lokalavisen ble også brukt i forsøk på å rekruttere frivillige. Rekruttering via andre organisasjoner, så som Mental Helse som var en samarbeidspartner, ble også forsøkt. Han var også på årsmøte og medlemsmøte i Tokke Røde Kors, uten at det førte til at noen frivillige derfra meldte seg. Etter hvert satte han fram et krav overfor lokallaget om at de måtte finne to personer som kunne være frivillige. Han fikk ikke noe respons på den henvendelsen. Koordinator sier også at en medvirkende årsak til at det var vanskelig å skaffe frivillige, var forutsetningen om å delta på kurskvelder. Disse var lagt utenfor kommunen, faktisk så langt unna som i Skien, og potensielle frivillige var lite motiverte for slike reiser.

Koordinator la betydelig arbeid i å etablere fellesaktiviteter. Som vi har nevnt, var prosjektet lokalisert i et gammelt og dårlig vedlikeholdt hus. Han opplyser at selv om huset var i dårlig forfatning, var det gode rom som kunne brukes til ulike aktiviteter. Koordinator ønsket derfor å få til en avtale med kommunen om oppussing. Han så for seg at oppussing kunne være en god fellesaktivitet, og en del arbeid kunne derfor gjøres på dugnad i regi av prosjektet. Koordinator sier at han brukte mye tid på "å renne rundt i gangene på kommunehuset" for å få avklart dette, uten at det kom noe ut av det. Han presiserer likevel at for-

holdet til ulike instanser i kommunen var godt. I en kommune på Tokkes størrelse er det oversiktlige forhold, og lett å få kontakt med den det gjelder. Derfor kan det ikke lastes kommunen at prosjektet slet tungt og ble avsluttet innen et år. Også fra kommunens side blir det lagt vekt på at samarbeidet med koordinator var godt.

Koordinator satte i gang andre fellesaktiviteter, så som turer og rydding av en sti. Han beskriver dette som en aktivitet med meget lave krav. Likevel var dette vanskelig å få gjennomført fordi det ble oppfattet som å være for krevende. Videre arrangerte han samlinger med lysbilder og samtaler i Soknehuset, og dette mener han fungerte rimelig bra. Det var også tilbud om lunsj-treff. Han opplyser at tre til sju potensielle brukere og potensielle frivillige deltok hver gang. I tillegg hadde han planer om flere aktiviteter så som musikkvellder, dansekurs m.v. Psykiatrikoordinator mener at det kom lite ut av turer m.v. fordi deltakerne var for ustabile. Et forhold som koordinator peker på i forbindelse med aktiviteter, er at ut fra målsettingen med prosjektet, bør aktivitetene i størst mulig grad legges til "det åpne rom". I en liten kommune er forholdene svært gjennomsiktede. "Alle" vet eksempelvis hvem som har rusproblemer, og det vil bli lagt godt merke til hvem som går på kafé sammen, eller møtes i kommunens sentrum. Det vil derfor være mest naturlig å dra ut i skogen på tur og lignende. Et alternativ kunne også være å reise til nabokommuner. Det var imidlertid et problem at folk bor spredt, og dermed kunne det bli en del reising.

Opplysninger om hvor mange frivillige som faktisk ble rekruttert, er noe usikre. Ut fra informasjonen er det grunn til å anta at det dreide seg om to, tre stykker. Videre tilsier våre opplysninger at én frivillig sluttet etter omtrent en måneds tid, og en annen angivelig fordi hun fikk for lite oppfølging. Koordinator opplyser også at det ble foretatt et vellykket enkelt-en tiltak, mens opplysninger fra prosjektleder tilsier at det ikke ble inngått noen avtaler med frivillige.

Etter våre opplysninger ble det diskutert å etablere prosjektsamarbeid med nabokommunen Vinje. Det er usikkert hva som faktisk ble gjort på dette feltet. I hvert fall ble det ikke noe av et slikt samarbeid.

Prosjektet stoppet høsten samme år som det ble satt i gang (2006) ved at koordinator sa opp stillingen sin. Om dette sier han følgende: "Det nytter ikke å piske en død hest." Etter det vi har forstått, var det ikke på dagsorden med ny ansettelse i stillingen da koordinator sluttet. I følge prosjektleder var hovedbegrunnelsen for at Telemark Røde Kors besluttet å legge ned Nettverksguideprosjektet i Tokke at det hadde liten oppslutning i lokallaget.

7.4 Drøfting av problemer

Med bakgrunn i beskrivelse av hendelsesforløpet i Tokke, skal vi i dette underkapitlet rette oppmerksomheten mot følgende spørsmål: Hvorfor kom en ikke skikkelig i gang med

Nettverksguideprosjektet i denne kommunen? For å belyse spørsmålet, setter vi søkelys på organisatoriske faktorer og faktorer på individnivå.

7.4.1 Organisasjonelle faktorer

Den første faktoren er prosjektets forankring i Røde Kors lokalt, mens den andre er forankring i kommunen. Den tredje faktoren er fysisk plassering av kontor for nettverkskoordinator.

Ovenfor var vi inne på at da en besluttet å gå i gang med prosjektet, var det etter ønske fra lokalforeningen i Tokke. Oppslutning fra aktuelt lokallag var forøvrig en generell forutsetning for at Telemark Røde Kors gikk inn for Nettverksguideprosjekt, og det gjaldt også for prosjektet i Tokke. I kommunen var det særlig et par personer i lokallaget som var engasjerte i denne typen virksomhet. Som vi har sett, forsvant disse ut av lokallaget uten at noen andre tok opp og videreførte denne interessen. Det førte til at virksomheten i Røde Kors lokalt stort sett ble sentrert rundt Hjelpeskorpset. Med andre ord var det liten støtte å hente i lokallaget for koordinator. Særlig i arbeidet med å rekruttere frivillige, var det rimelig å forvente noe støtte fra medlemmene i lokallaget. Det kunne dreid seg om at enkelte medlemmer stilte opp som frivillige, og at enkeltmedlemmer bidro til å rekruttere frivillige gjennom eget kontaktnett. Dette viser imidlertid at virksomheten i et lokallag er svært avhengig av innsatsen til enkeltpersoner, og små foreninger framstår som særlig sårbare.

Den andre organisatoriske årsaksfaktoren, er prosjektets forankring i kommunen. Både koordinator og helse- og sosialsjef opplyser at samarbeidet mellom kommune og prosjekt var bra, og det er ingen grunn til å tvile på det. Prosjektkoordinator og kommunens psykiatrikoordinator samarbeidet også, bl.a. i arbeidsgruppen som ble forsøkt etablert. Psykiatrikoordinator skulle bidra med å rekruttere deltakere i prosjektet. Som vi har vært inne på, viste det seg at dette bød på problemer.

Ut fra noe ulik begrunnelse, mener både prosjektkoordinator og psykiatrikoordinator at det var problematisk å finne fram til "riktige" deltakere. Leder for lokallaget til Mental Helse sier på sin side at det ikke var noe problem å finne fram til potensielle deltakere som kom innenfor prosjektets definisjon av målgrupper. Når det gjelder samarbeid, er vi klar over at i en travel hverdag kan det være utfordrende å finne tid til møter og samtaler. Vi vil likevel stille spørsmål om rekrutteringen av deltakere hadde gått lettere med mer kontakt mellom psykiatritjenesten og Nettverksguideprosjektet. Med bakgrunn i at kommunen er liten, og med få ansatte innenfor hvert område, antar vi at slik kontakt kunne ha liten grad av formalisering.

Når det gjelder forhenværende rusmisbrukere, peker prosjektkoordinator på at det er en vanskelig grenseoppgang mellom å være rusmisbruker og tidligere rusmisbruker. Dette er imidlertid en problemstilling som ikke er spesiell for Nettverksguideprosjektet i denne

kommunen. Ut fra våre opplysninger, deltok en ansatt i sosialtjenesten i arbeidsgruppen helt i oppstarten av prosjektet, men en gikk raskt over til at deltakelse rullerte mellom ulike tjenesteområder og personer. Fra vårt ståsted framstår sosialtjenesten som en naturlig samarbeidspartner, og det er et spørsmål om ikke sosialtjenestens brukere kunne hatt nytte av prosjektets tilbud. Vi mener med andre ord at det kan være grunnlag for å peke på at selv om samarbeidet mellom koordinator for Nettverksguideprosjektet og kommunens leder-sjikt var tilfredsstillende, ville økt samhandling med saksbehandlernivået vært positivt.

Fysisk plassering av kontor for nettverksguidekoordinator er den tredje organisatoriske faktoren. Det går fram av beskrivelsen ovenfor at Hjelpekorpsset hadde tilholdssted et annet sted i kommunesentret, og at det ikke var fast, daglig aktivitet i Soknehuset. Dersom Nettverksguideprosjektet og Hjelpekorpsset hadde hatt base i samme hus, og derved hatt en fast, naturlig møteplass, er det grunn til å anta at det kunne ha bidratt til å styrke forbindelsen mellom de to Røde Kors-aktivitetene. Kanskje de etter hvert hadde funnet ut at de kunne ha gjensidig nytte av å samarbeide.

7.4.2 Faktorer på individnivå

Vi går over til å rette oppmerksomheten mot forklaringsfaktorer på individnivå, og koordinatorers funksjon blir sentral.

Koordinator framstår som godt kvalifisert for stillingen, og med betydelig interesse og engasjement for oppgavene. Som det framgår av beskrivelsen, var det kun en kvart stilling han hadde, og koordinatorarbeidet skulle kombineres med både utdanning og annen næringsvirksomhet. Det kan ikke være overraskende at dette framstår som en hektisk periode hvor det kunne være vanskelig å holde fokus på de konkrete oppgavene innenfor Nettverksguideprosjektet. Koordinator beskriver selv dette som en svært travel epoke. Andre informanter peker på at han hadde ”mange baller i lufta”, og at prosjektarbeidet gjerne kunne fått større oppmerksomhet. Situasjonen var med andre ord at ordinær arbeidstid i uka var begrenset til en kvart stilling, og at koordinator hadde mange andre gjøremål ved siden av. Det innebærer at prioritering av oppgaver i prosjektet blir sentralt.

Av intervjuene går det fram at koordinator i startfasen brukte en del tid for å få tekniske ting som datautstyr m.v. til å fungere. Videre brukte han, i følge egne opplysninger, mye tid på å få avklart med kommunen situasjonen for Soknehuset. Som vi har beskrevet, var det i dårlig forfatning, og han ønsket å gjennomføre oppussing i regi av prosjektet. Det framgår for øvrig at koordinator i det store og hele brukte mye tid på å planlegge fellesaktiviteter. I tillegg kommer tid til rekruttering av både frivillige og deltakere. I prosjektbeskrivelsen tas det til orde for at aktiviteter skal planlegges i samarbeid med både deltakere og frivillige slik at virksomheten gjenspeiler deres interesser. Ut fra dette vil vi peke på at koordinator med fordel kunne ha nedprioritert vektlegging på aktiviteter, til fordel for rekruttering. Selv om koordinator mente at oppussing av Soknehuset kunne være en bra

fellesaktivitet, er det ikke sikkert at verken potensielle deltakere eller frivillige ville være av samme oppfatning.

I tillegg til at oppgavene burde vært vektlagt annerledes, vil vi peke på noen faktorer som bidro til å gjøre situasjonen vanskeligere for prosjektkoordinator. For det første bodde han ikke i kommunen, og han var heller ikke videre godt kjent der. Det innebar at kontaktnettet hans var begrenset. Andre koordinatorene har nettopp vist til eget kontaktnett som en god kilde for rekruttering av frivillige.

Vi vil også peke på egenskaper ved kommunen. Som beskrevet innledningsvis i kapitlet, er Tokke en liten kommune med spredt bebyggelse. Det innebærer at forholdene i kommunen blir svært gjennomskjulte, og ”alle” vet hvem som har ”problemer”. Det kan bidra til å gjøre det vanskelig å ivareta taushetsplikten for frivillige, og til grensesetting mellom deltakere og frivillige, jf. prosjektplanen. Ytterligere ett moment er at Tokke ligger nordvest i fylket, mens de tre andre prosjektene er lokalisert i søndre og midtre del. Med andre ord er det en viss geografisk avstand mellom Tokke og de øvrige prosjektkommunene. Selv om koordinator fikk oppfølging av prosjektleder og til dels deltok i koordinatorsamlinger, kan det framstå som en noe ensom arbeidssituasjon.

7.5 Konklusjon

Vi runder av kapitlet med å rette oppmerksomheten mot hva som kunne vært gjort annerledes, eller mer korrekt; hva en bør være oppmerksom på ved etablering av tilsvarende prosjekt i små kommuner.

Det første vi vil peke på, er forankring i lokallag av Røde Kors. Virksomheten til frivillige organisasjoner er avhengig av enkeltpersoners innsats, og dette kan bli særlig tydelig i små kommuner. For organisasjonene er det selvfølgelig ikke mulig å sikre seg mot at medlemmer av ulike årsaker slutter med organisasjonsarbeid, eller å ha ordninger som sikrer at engasjement for enkeltsaker videreføres av andre medlemmer. For at virksomheten i små kommuner skal bli mindre sårbar, vil det være en fordel med samarbeid mellom lokallag i to-tre nabokommuner. Den beste løsningen vil være fullverdig prosjektvirksomhet i de aktuelle kommunene, jf. Nettverksguideprosjektet i Midt-Telemark. Dersom aktiviteten i ett av lokallagene av ulike årsaker blir liggende nede, kan koordinator støtte seg på de andre lokallagene.

Ytterligere en fordel ved samarbeid mellom nabokommuner, er at en unngår problemer med ”gjennomsiktige” forhold. Det er grunn til å anta at rekruttering av frivillige kan bli noe lettere dersom frivillige og deltakere bor i hver sin kommune. For potensielle frivillige kan grensesetting framstå som enklere hvis de for eksempel ikke risikerer til stadighet å støte på ”sin” deltaker, eller deltakere i fellesarrangement, når de går i nærbutikken og lignende. Det samme kan gjelde for krav om å ivareta taushetsplikten. Dersom sjansene redu-

seres for at frivillige skal treffe venner og kjente når de er sammen med deltakere, blir det færre situasjoner hvor frivillige kan føle behov for å forklare den aktuelle situasjonen og fortelle hva de er i gang med. Et alternativ til fullverdige prosjekt i de involverte kommunene, kan være å inngå avtale med lokallag, enten med egen eller andre frivillige organisasjoner, om bidrag til rekruttering av frivillige. En ulempe ved samarbeid mellom nabokommuner, kan være at avstandene blir store. Dette vil imidlertid variere med geografiske forhold, og grad og form på samarbeid kan vurderes og tilpasses lokale forhold. Ulemper ved samarbeid bør veies opp mot fordelene. Ut fra erfaringene i Telemark, synes det som om prosjektsamarbeid er å foretrekke for små kommuner.

Vi vil også peke på størrelsen av koordinatorstilling. Som vi har sett i Tokke, utgjorde dette en kvart stilling, og i praksis er ikke det mye. Stillingsandel er selvfølgelig et økonomisk spørsmål, men ved samarbeid mellom flere kommuner er det lettere å argumentere for en større stilling. Et annet moment i denne sammenhengen er helhetssituasjonen til koordinator. Ved ansettelse må en ta hensyn til hvilke andre aktiviteter koordinatorvirksomheten skal kombineres med. En må vurdere hvor mye tid og oppmerksomhet det er realistisk å forvente at koordinatorfunksjonen vil få til daglig. I tillegg bør en også være oppmerksom på betydningen av koordinators lokale tilknytning.

7.6 Oppsummering

Tema i dette kapitlet er hva som skjedde da en forsøkte å etablere Nettverksguideprosjekt i Tokke. Virksomheten ble lagt ned etter mindre enn ett års drift. Det første spørsmålet som tas opp, er hvorfor en ikke fikk prosjektet til å gå i denne kommunen. Dette blir belyst gjennom faktorer av organisatorisk art, og faktorer på individnivå. Avslutningsvis ser vi på hva erfaringene fra Tokke viser at en bør være oppmerksom på ved etablering av tilsvarende prosjekt i små kommuner.

Det første momentet vi trekker fram av organisatorisk art, er forhold knyttet til lokallaget til Røde Kors. En medvirkende årsak til at prosjektet ikke kom skikkelig i gang, var manglende støtte fra lokallaget. Medlemmer som gikk inn for prosjektet, var ute av lokallaget da en kom i oppstartfasen. Det var ikke andre medlemmer som var interessert i denne typen virksomhet, og koordinator fikk derved ikke noe støtte fra lokallaget. Den andre faktoren av organisatorisk art som vi tar opp, er forankring av prosjektet i kommunen. Riktignok rapporterer sentrale aktører, inkludert koordinator, at samarbeidet med kommunen var bra. Men det kommer fram at det var vanskelig å rekruttere deltakere som ”passet inn” under målgruppen for prosjektet. Etter vår vurdering må det bunne i manglende forståelse av hva prosjektet egentlig skulle tilby, noe som igjen kan føres tilbake til mangelfull kommunikasjon. Som en tredje organisatorisk faktor peker vi på fysisk plassering av prosjektet. Det hadde base i et gammelt hus som ble benyttet kun på deltid. Hjelpeskorpset, som utgjorde den sentrale delen av virksomheten til Røde Kors lokalt, hadde tilholdssted et par hundre

meter unna. Vi antar at dersom prosjektet fysisk hadde hatt større nærhet til Hjelpekorpsset, kunne det bidratt til økt samarbeid mellom de to Røde Kors-aktivitetene.

Når det gjelder faktorer på individnivå, viser vi til at koordinator kun hadde kvart stilling på prosjektet, og at arbeidet skulle kombineres både med utdanning og annen næringsvirksomhet. Dette førte til en presset situasjon med mange oppgaver som gjorde krav på hans oppmerksomhet. Vi har også pekt på at koordinator i startfasen burde prioritert arbeidsoppgavene på en annen måte med økt vektlegging på rekruttering av frivillige, og mindre på planlegging av aktiviteter. Vi peker også på at arbeidssituasjonen ble vanskeliggjort for koordinator ved at han ikke var bosatt i kommunen, og at kontaktnettet var begrenset. Ytterligere et moment er at det kan være vanskelig å drive nettverksarbeid i en liten kommune med spredt bebyggelse hvor "alle kjenner alle".

På spørsmål om hva vi kan lære av erfaringene fra Tokke, har vi vist til følgende fire hovedpunkt:

1. God forankring av prosjektet i lokallaget. For å redusere sårbarheten i små lokallag ved at folk trekker seg ut, foreslår vi samarbeid med lokallag i nabokommuner. Hvor omfattende samarbeidet skal være, og hvordan det skal organiseres, må vurderes ut fra de lokale forholdene.
2. Samarbeid med lokalkommuner. Å etablere samarbeid med nabokommuner, kan medvirke til å redusere problemer knyttet til gjennomsiktige forhold i små kommuner. Slikt samarbeid kan bidra til at det blir lettere å ivareta taushetsplikten for frivillige, og også at rekruttering av frivillige blir enklere. En ulempe vil være at avstandene kan bli store både for frivillige og deltakere. Dette må veies opp mot fordelene.
3. Avklaring av målgrupper for prosjektet. Samarbeidspartnerne og prosjektkoordinator bør komme fram til en felles oppfatning om hvilke grupper prosjektet er rett mot.
4. Situasjonen for koordinator. Det kan være u hensiktsmessig med svært liten stillingsandel for koordinator. Det vil være lettere å argumentere for større stillingsandel dersom flere kommuner samarbeider. Dessuten bør en se på hvilke andre aktiviteter koordinatorvirksomheten skal kombineres med, og hvordan helhetssituasjonen fortoner seg.

8 OPPSUMMERING – FRA PROSJEKTPERIODE TIL FAST DRIFT

8.1 Målsetting og problemstillinger

Nettverksguide er et prosjekt med fokus på de tre målgruppene mennesker med psykiske lidelser, tidligere rusmisbrukere og tidligere fengselsinnsatte. Deltakelse i prosjektet kan omfatte både avtale med en egen Nettverksguide (en-til-en tiltak) og fellssamlinger og faste aktiviteter. Hovedmålsettingen for Nettverksguide Telemark er at prosjektet skal bidra til ”å øke deltakernes sosiale kompetanse og bidra til å bygge opp nye rus- og kriminalitetsfrie, sosiale nettverk” (Prosjektplan Nettverksguide. Telemark Røde Kors – Norges Røde Kors).

Evalueringen søker i tråd med denne målsettingen å belyse to problemstillinger:

- Hvordan fungerer prosjektet i praksis, i forhold til formålet med prosjektet, som er å gjøre deltakerne bedre rustet til å mestre hverdagen?
- Hvordan bør partnerskapssamarbeidet mellom de offentlige instansene og Røde Kors organiseres? Herunder belyses organisering på lokalt og overordnet nivå, og forholdet mellom nivåene.

Prosjektet har hovedsakelig vært finansiert av Norges Røde Kors, gjennom tilskudd fra Sosial- og helsedirektoratet og av kommunene selv. I forbindelse med prosjektet er det også inngått intensjonsavtaler mellom Norges Røde Kors, Sosial- og helsedirektoratet og KS, som sier at det i tilknytning til Nettverksguideprosjektet skal gjennomføres et utviklingsarbeid. Formålet med dette arbeidet er å utvikle en god modell for hvordan nettverksarbeid for målgruppene kan drives i samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor.

Den metodiske tilnærmingen i evalueringen har hovedsakelig bestått av intervjuer med personer som på ulike måter er knyttet til prosjektet, i tillegg til gjennomgang av rapporter fra Nettverksguide, samt noe deltakelse på møter og samlinger i regi av Nettverksguide.

8.2 Organisering

Distriktsstyret i Telemark Røde Kors utgjør styringsgruppen i prosjektet. Daglig leder i Telemark Røde Kors har det overordnede ansvaret for prosjektet, mens prosjektleder har ansvar for gjennomføring og framdrift. Det er ansatt tre Nettverksguidekoordinatorer; en i Porsgrunn, en i Skien og en som dekker de tre kommunene i Midt-Telemark. I en kort periode i 2005 var det også ansatt en koordinator i Tokke. Dette prosjektet ble lagt ned etter noen måneder. Nettverksguide startet opp i de fem kommunene, med en forfase i siste del

av 2004 og med selve prosjektet fra januar 2005. Fra januar 2008 er prosjektperioden over, og Nettverksguide er over i egen drift.

Tilbudet omfatter ukentlige aktiviteter i alle kommunene. I Bø og på Ulefoss i Nome arrangeres det åpen kafé. I Skien og Porsgrunn er det også ukentlig kafétilbud, og her møtes også frivillige og deltakere jevnlig for å gå tur. I Sauherad er det i samarbeid mellom Røde Kors og psykiatritjenesten i kommunen etablert et verksted, som skal være for deltakere fra alle tre kommunene i Midt-Telemark. En gang i måneden har det i alle kommunene vært arrangert aktiviteter som konserter, kinobesøk og hvert år har det vært tur til Jomfruland, samt sommer- og juleavslutning og andre aktiviteter.

8.3 Våre vurderinger

I kapittel fire har vi diskutert på hvilken måte prosjektet har lyktes med å gjøre deltakerne bedre rustet til å mestre hverdagen, jf. den første problemstillingen. Hovedinntrykket er at Nettverksguide er et viktig tilbud til målgruppen. Prosjektet har gitt deltakerne mulighet til å få nye erfaringer i sosiale sammenhenger som de kan vokse på. Vi har tatt til orde for noen justeringer som vil kunne være viktige i videreføringen av Nettverksguide.

Vi ser at det kan være hensiktsmessig å legge mindre vekt på en-til-en tiltak enn det har vært gjort hittil. På samme måte som prosjektleder for nettverksarbeidet og daglig leder i Telemark Røde Kors, mener vi at fellessamlingene og -aktivitetene bør være hovedinnholdet. Det er dermed ikke sagt at tilbudet ikke skal innebære individuelle tiltak. Poenget er at de individuelle tiltakene kan organiseres mer fleksibelt, for eksempel kun i en overgangsfase, eller der kontakten knyttes mot mer enn én frivillig. Bakgrunnen er at dette vil være en mindre sårbar måte å knytte kontakter på. Vi anbefaler videre at aktiviteten i noe større grad retter seg mot andre sosiale nettverk i tillegg til de interne Nettverksguideaktivitetene. Til slutt i dette kapitlet trekker vi fram at koordinatorfunksjonen i Nettverksguide er betydningsfull. I forholdet mellom deltaker og frivillig, kan det tenkes at koordinators tilrettelegging legger grunnlag for å opprettholde likeverdigheten i relasjonen.

Kapittel fem setter søkelys på hvordan samarbeid mellom Røde Kors og offentlige instanser, i realiteten gjelder det kommuner, kan organiseres. Med partnerskapsbegrepet søker en å overkomme det tradisjonelle hierarkiet og byråkratiet som ofte har vært en hindring i samarbeidsrelasjoner mellom det offentlige og frivillige organisasjoner. For å redusere slike hindringer for samarbeid legges vekt på dialog, likeverdighet og synergieffekter av samarbeid. Vi går inn for en modell med følgende hovedtrekk: Formalisering på ledernivå med tydelig avklaring av gjensidige forpliktelser og forventninger gjennom kontrakt m.v. Kontakt nedover i samarbeidende organisasjoner bør ivaretas ved at Røde Kors har en godt synlig og lett tilgjengelig ansatt kontaktperson. Vi legger ikke opp til formelle møtesteder på mellomleder- og saksbehandlernivå. Selv om vår modell innebærer liten grad av formalisering av møteplasser, legger vi til grunn at ad hoc-preget dialog vil gi ansatte økt innsikt

i mulighetene som ligger i nettverksarbeid, som igjen kan bidra til økt motivasjon for samarbeid.

8.4 Erfaringer og aktørenes vurderinger

I kapittel sju har vi rettet søkelys mot hva som skjedde i Tokke, og hva som bidro til at virksomheten ble lagt ned etter mindre enn ett års drift. Vi har pekt på følgende tre årsaksfaktorer på organisatorisk nivå: Medlemmene lokalt i Røde Kors som hadde tatt initiativ til prosjektet, var ute av lokallaget da det skulle starte opp. Det innebar at koordinator fikk lite støtte fra de resterende medlemmene. Den andre faktoren er forankring av prosjektet i kommunen. Riktignok blir det hevdet at samarbeidet mellom koordinator og ansatte i kommunen var bra, men det framgår at det var manglende forståelse for hvilken målgruppe prosjektet var rettet mot. Den tredje faktoren er at fysisk plassering av kontor for koordinator bidro til at det ikke var naturlige møteplasser med den øvrige virksomheten til Røde Kors. Når det gjelder faktorer på individnivå, har vi sett på koordinators situasjon. Han hadde kun 25 prosent stilling, som han kombinerte med både utdanning og egen næringsvirksomhet. Det førte til at han hadde en meget hektisk arbeidssituasjon. Vi har også pekt på prioriteringen av arbeidsoppgaver. Etter vår vurdering burde det vært lagt mindre vekt på planlegging av aktiviteter, til fordel for rekruttering av både frivillige og deltakere.

Erfaringene fra Tokke kan sammenfattes i fire hovedpunkter som det bør tas hensyn til ved etablering av tilsvarende prosjekt i små kommuner:

- God forankring av prosjektet i lokallaget. For å redusere sårbarheten i små lokallag ved at folk trekker seg ut, foreslår vi samarbeid med lokallag i nabokommuner. Hvor omfattende samarbeidet skal være, og hvordan det skal organiseres, må vurderes ut fra de lokale forholdene.
- Lokalt samarbeid. Å etablere samarbeid med nabokommuner, kan medvirke til å redusere problemer knyttet til gjennomsiktede forhold i små kommuner. Slikt samarbeid kan bidra til at det blir lettere å ivareta taushetsplikten for frivillige, og at rekruttering av frivillige blir enklere. En ulempe vil være at avstandene kan bli store både for frivillige og deltakere. Dette må veies opp mot fordelene.
- Avklaring av målgrupper for prosjektet. Samarbeidspartnerne og prosjektkoordinator bør komme fram til en felles oppfatning om hvilke grupper prosjektet er rettet mot.
- Situasjonen for koordinator. Det kan være uhensiktsmessig med svært liten stillingsandel for koordinator. Det vil være lettere å argumentere for større stillingsandel dersom flere kommuner samarbeider. Dessuten bør en se på hvilke andre aktiviteter koordinatorvirksomheten skal kombineres med, og hvordan helhetssituasjonen fortoner seg.

I kapittel seks har vi tatt for oss ulike aktørers vurderinger av Nettverksguideprosjektet, i hvilken grad de mener en har lyktes og hva som ses på som utfordringer. Hovedinntrykket

fra samtlige intervjuer er at prosjektet har lyktes med å gi et godt tilbud til målgruppen. Informantene, både fra lederhold i Røde Kors og kommunene, mener Nettverksguide er et viktig supplement til det offentlige tilbudet til disse gruppene. Vi har også inntrykk av at samarbeidet mellom koordinatorene, prosjektleder og Telemark Røde Kors har vært godt. Samtlige informanter poengterer at det vil være viktig å opprettholde koordinators funksjon i den videre driften.

Når det gjelder innholdet i Nettverksguide, ses en-til-en tiltakene på som ressurskrevende, og fra ledelseshold gis det uttrykk for at en i framtida ønsker å legge mer vekt på fellesaktiviteter. Intervjuene med koordinatorene, frivillige og deltakere viser imidlertid at en-til-en tiltakene har vært avgjørende for manges deltakelse i prosjektet.

Av intervjuene kommer det fram at prosjektet knytter til seg tre hovedutfordringer. En av dem er samarbeidet med kommunene. Særlig har det vært vanskelig å få saksbehandlere i kommunen tilstrekkelig på banen, noe som også har medført problemer med å rekruttere deltakere. Også fra kommunenes side gis det uttrykk for at de selv kunne vært mer aktiv i samarbeidet med Nettverksguide, men at tidspresset har gjort det vanskelig. Det har også vært uklarheter rundt definisjonen av målgruppen, både knyttet til psykisk syke og tidligere rusmisbrukere. Det er tro på at partnerskapsavtaler vil gi et bedre grunnlag for samarbeid framover. Den andre hovedutfordringen er rekruttering av frivillige. Det vises til at dette er en utfordring som ikke er spesiell for Nettverksguideprosjektet, siden det også gjelder for andre aktiviteter i regi av Røde Kors. Den tredje hovedutfordringen er å forankre Nettverksguide lokalt. Det anses som viktig å avveie mellom å la frivillige få et eierforhold til aktiviteten, og samtidig ha en lokalt ansatt til å koordinere virksomheten og opprettholde samarbeidet med kommunene. Det ses også på som viktig at lokalforeningen involveres i større grad enn i prosjektperioden.

Å være frivillig i Nettverksguide er ofte motivert ut ifra et ønske om å bidra til å gi mennesker som trenger det en bedre hverdag. Mange peker på at de selv har stor glede av å dele felles interesser og opplevelser med deltakerne og andre frivillige. Deltakerne gir på sin side uttrykk for at Nettverksguide er en viktig del av deres hverdag, og også de forteller at felles interesser er viktig. Blant flere av deltakerne ses særlig en-til-en tiltakene på som avgjørende for at de i det hele tatt kommer seg ut. Fellessamlingene bidrar til at deltakerne føler seg trygge, også i andre sosiale sammenhenger, samtidig som det gir tilhørighet til et felleskap.

LITTERATUR

Bergsgard N. A., M. Bjørnholt og B. A. Brandtzæg 2000: *Tverretattlig samarbeid om personer med sammensatte hjelpebehov. En evaluering av oppfølgingen av Samarbeidsrundskrivet i kommunene*. Rapport nr. 176. Telemarksforskning-Bø

Flermoen, S. 2007: *Evaluering av Nettverksguide Telemark. Statusnotat*. TF-notat nr 10. Telemarksforskning-Bø

Flermoen, S. 2001: *Søkelys på organisasjon og ledelse. Innføring for helse- og sosialsektor*. Bergen: Fagbokforlaget

Hjære, M. 2003: *Partnerskaber mellom frivillige organisationer og det offentlige på det sociale området*. Odense: Center for frivilligt socialt arbejde.

Hjære, M. 2005: *Partnerskaber – på vej mod en ny samarbejdskultur?* Odense: Center for frivilligt socialt arbejde.

Schafft, A., S. Seierstad m.fl. 1999: *Arbeidsmarkedsetatens tilbud til personer med psykiske lidelser*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet

St.meld. nr 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge

St. meld. Nr 39 (2006-2007) Frivillighet for alle ”Frivillighetsmeldingen”

Wollebæk, D., P. Selle og H. Lorentzen 2000: *Frivillig innsats. Sosial integrasjon, demokrati og økonomi* Bergen: Fagbokforlaget